

156

630

L. A N D R.
 RESENDII.
 VINCENTIVS LEVITA:
 ET MARTYR.

OLISIPONE. APVD
 Lodouicum Rhorori-
 gum typogra-
 phum.

M. D. XLV.

94
15-6

L. ANDR.

OLIVIA

M. D. XLV.

L. A. N. D. R. E. A. S.

RESENDIVS. SPERATO
MARTINO FERRARI
AE EQVESTRIS OR-
DINIS NOBILIT
ERVDITO VI-
RO. S. D.

*Andem redit ad te, mi Martine,
iure postliminij, Vincentius pridē
ex meo tuus, diūq; tibi debitus.
Nam quum id poëma, qualecumq;
est, in Gallia Belgica tuo dicassē
nomini, non tamen edidi: quod eue-
silio uterq; quasi motoriam quamdam fabulā egeri-
mus, Caruli Quinti Imperatoris auspicijs, Panno-
nicam illam in Turcas expeditionē sequuti. Me ete-
nim literarium, quo delectabar otium, regia legatio fe-
cit deserere, tu nullo alio Casari obæratu auctora-
mēto, quā Christiana quæ in te est pietate, iuventutis
tuæ tirocinium, quod & laudavit Imperator, & bo-
nestavit, in eo bello religioni deuovisti. Quo factum
est, ut amandatis utrimq; musis, & otio sublato, in pu-
blicum exire tunc quidem non potuerit, postea uero
baelenus apud me edendi refrixerit cupiditas, præser-
tim in tam diuturna nostra absentia. At nunc, præ-
stita post annos plusculos occasione, quū mihi mensis*

*aliquot res cum typographo alioqui habenda sit, atq;
iterum nouum ac alienum apud te conflo, priori
illo ueteri q; nomine me libero, posterius
recensq; contractum quonam disso-
luturus sim pacto, bona fide
debitor interea cogitabo.*

Vale. Olisipone

*VI. cal. De-
cembris.*

M. D. XLV.

L. ANDREAE

RESENDII, VINCENTIUS
SLEVITA ET
MARTYR.

LIBER PRIOR.

Incenti referens sacri uictoris agonem,
Caelestis aditus, quæ sita q; numina iure,
Diuinósq; canam ueræ pietatis honores,
Munera magna Dei, nulli cõlata pfano.

Namq; uel Alciden, merito uirtutis, olympo

1. 2. Adseruit falso male rilligiosa uetustas.

Falso aras, & sacra, uiro turpiq; truci que,

3. Instituit, mentita Deum, uotisq; uocauit.

4. Ingenio quicumq; ualent, qui uiribus hostes

Edomuere suos, patriæ qui commoda quærunt,

5. A Eternum, æternis durant sua præmia factis.

Ire sed in cælum meritis, atq; arce potiri

A Etheria, meritòq; aras, & numen habere,

6. Ignea sola facit uirtus, morèsq; pudici,

Inq; deum pietas, cui post, uel sceptræ, uel orbis

Quidquid habet, carámq; nefas non ponere lucem.

Iure igitur sacras meruit Vincentius aras,

Iure uocandus erit, festam suspendite laurum

Ante fores, aris stacten, lacrymámq; Sabæam

A iij

7. *Vrite sacrifici, pura si ueste uenitis,*
 8. *Si casti. castos enim amant bona numina. Diuo*
 9. *Annua lux redijt celebris, Phrygis æphora postq̄*
Iam caelo obcultante Lyram, se pandere cœpit,
Ad Phœbi radios. uates ego carmina, quæ me
Nec faciles docuere Deæ, nec falsus Apollo,
 10. *Sed bona Mens, Piet. asq̄, canã. Multiũ ille malortũ*
Passus ob immitis crudelia iussa tyranni,
Multa quoq̄ exanimum, mutato sæpe sepulcro
Per uarios casus, passum discrimina corpus,
 11. *Donec ad arua Tagi, clariq̄ ueniret Olyssis*
Mœnia. quæ quoniam laudis calor incidit, atq̄
Diuinus memorare furor, tu Diue canenti
Adspira, & cœptum gliscente cupidine carmen
Da plectro facili, atq̄ pia resonare Cæmena.
 12, 13. *IMPERIUM Diocles ulto p̄ Cæsare nactus,*
Væsanum extulerat furiali percitus œstro
 14. *Sic animum, ut se se Diuorum sanguinis unum*
Iactaret, pontq̄ sibi quoq̄ posceret aras,
Scilicet æterno indigenti. sed nescia Erinnys
Instigare semel, quæ cœpit cor da, per omne
Exagitat, raptatq̄ nefas. ut crimine ab uno
Quod mala mens, & spreta Dcũm reuerẽtia suasit,
Inruit elunics cunctorum. Cæsaris ergo
Nequid in expertum sceleris funesta libido

- Linqueret, in fonti maculauit sanguine fastos
 Romanos. nam cædis amans, nec clarior ulla
 15. Re, notus ue magis, decima quam strage Diocles
 Sanctorum, diri post secula fœda Neronis,
 Qui potuit Romæ spectare incendia lætus
 Numine fatali, terram compleuit & undas
 16. Funeribus sacris, tanti conlega furoris
 Maximianus erat, pulchro ut sic ordine mundum
 Partiti, ueterum pro cultu, arisque Deorum,
 17. Alter in Hesperio contenderet, alter Heo
 Sidere. Nulla pios uexauit atrocius omneis
 Tempestas unquam, nulla tamen amplius, auclit
 18. Cæde triumphali numeri creuere superni.
 Miuitur interea ad trepidos Darianus Iberos,
 19. Sæua peracturus sæuus mandata minister,
 Quo truculenta uiro gaudentum sanguine longe
 Muior est feritas, moderatior ira ferarum.
 20. Hesperiae extremæ locus est, ubi marmore uasto
 Se fretæ diffundunt fauces inmissa per artas,
 21. Quæ, si fama uetus uera est, Tyrnthius heros
 22. Perpetuam Calpen dirimens, peruadere terras
 Fecit. ibi flexu insinuat se pontus in oras
 Terræ, quæ quondam stetit ærumnosa Saguntor,
 23. Sucronis dixere sinum, fluuiisque receptis,
 Quo magis intus abiit, angustior, haud ita multis

- Milibus à pelago seiuncta Valentia surgit,
24. Bruti opus. Hesperiam Viriati cæde madentem
Ille petens, acies palanteis urbis honore
Donauit, positusq; diu uelricibus armis,
25. Ex auctorato compleuit milite uentum
26. Huc erat, & Bruti Darianus moenia sæuo
Terrebat gladio, insani dum iussa Dioclis
Et malus exsequitur male iam consulta Senatus,
Quum uinctus post terga manus, à flumine Ibero,
27. Cæsarea Augusta Valerus præsulq; paterq;
Præsulis & Valeri iustissima cura, ligatus
Fune traheretur iuuenis Vincentius. olli
28. Vestibat malas, nigricans lanugo decoras,
Flûsq; tener mentum tinguebat honore uirili.
Durus, & æterna teter caligine carcer
Præbuit hospitium fessis, epulae q; fuerunt
Deducto prælonga cibo ieiunia, lectus
Nuda humus, & rore hiberno sudantia saxa.
Hinc macieq; fameq; ratus domuisse rebellis
Præses, utrumq; iubet sisti, nodisq; solutis
29. Nequitia blanda, & dictis pellacibus, insit.
Dicue canitie pater hac uenerabilis, & tu
Dijs iuuenis dilecte pijs, & digne iuuenta,
Et mente hac meliore, Deos quæ temnit? aut quæ,
Quæ nam agitat miseros dementia? sumit ethura,

30. Atq; augusta pio suffite altaria fumo.

Prima ferant uenti, siue ignorata Deorum
Religio, mentis ue rudis male suaserat error,
Seu mens praua fuit, facilis Iouis ira quiescet,
Si scelus admissum, facinusq; pietur ad aras.

31. Mue genus superum, cognataq; numina terris,
Exorare labor non est, humiliq; precatu
Fulmina deposuit, summa conmissus ab aure
Iupiter, in meritos, quæ iam librare parabat.

32. Sæpe retento etiam proles Latio, i. neruo,
Auratam in pharetram sua tela recondidit, ergo

33. Deserat iste furor mentes, noua factio uobis
Exitium ne forte ferat, quin nobile robur
Hoc inuenis generose tuum conlaudet uterq;
Cæsar, ut & ciuis Romanus, & auctus equestri
Censu, inde ad uitæ summos ducaris honores.

Te uero, quem canities ueneranda senectæ
Eximit his curis, decorauerit insula, summi
Quum Iouis, aut patrij flamen dicere Quirini.

34. Talia iactantem dudum Vincentius agro

Corde ferebat, & o Vâleri sanctissimo præsul,
Si permittis, ait, responsis ipse tribunum

35. Adgredior, contra reddit cui talia præsul.
Fare age, namq; tibi eloquio, linguâq; diserto

36. Dicere pro nobis pridem dederamus, & ille

- Spiritus, afflatu quuius rudia ora loquuntur^{oe}
 Supra hominē, & pādūt populis uentura, caibé dras
 Ante tribunicias deductis adsit, & orsa
 Ille regat, firmé tq; animum, ne dira minanti
 37. Mens quæ sitori cedit pauē facta. profatur
 Sic deinde egregius inuenis, formámq; decusq;
 38. Illi Dia sinus uirtus inlapsa per imos
 Auxerat, atq; loqui fidenti pectore fecit.
 Sacra Deosq; colant alij uel mille, tribune
 Heu decæ pte nimis, nobis satis unus, olympum
 39. Qui regit, & terras, pelagiq; attemperat iram.
 Qui genitor quum fit, simul & genitoris imago
 40. Ingeniti proles genita, augustéq; uerendus
 Flatus utrinq; amor, ante æuum, et stata tēpora mūdi
 Sortiti tres numen idem, non dicere plureis
 Fas Datiane Deos, ille est qui singula solo
 41. Effinxit sermone, obitus, & originis ex pers.
 Qui quum orbis i.iceret noua fundamenta recentis,
 42. Nulla ope, nullius auxilio, fando omnia fecit.
 Illo auctore, globum Tuian hunc circum it, ille
 43. Ignibus obci duo lucere micantibus æthram
 Tempore insit, & hunc uarijs ornatibus orbem
 Depinxit, parteisq; dedit quas dicimus anni
 44. Horas, alterno sibi met subcedere cursu.
 Deniq; quid quid habet conuexi fabrica mundi,

- Illius est, templūmq; Dei nos dicere oportet.
 Nobile deinde animal, rectum, sublime, creatum
 45. A se, diuina præfecit imagine templo
 46. Huic hominem. atq; luti compactum semine uilis,
 Ad spectatorem, diuinorūmq; capacem
 Fecit, ut ætheria deductus origine, rerum
 Auctoremq; patrēmq; suum laudaret. at ille
 47. Miscuit innumeris se sordibus, altaq; cæli
 Numina nil ueritus, manibus sibi numina finxit,
 Marmora, ligna, cuprum, sermone carentia. dices
 Forsitan hæc non esse Deos, sed signa Deorum.
 48. Fac sit ita ut memoras. signa hæc sunt. numina cælum
 Finge tenere. uocēs ne hæc numina? turpia, foeda,
 49. Plenaq; adulterijs? talis tibi Iupiter altus,
 Talis & alma Venus, uix & quod dicere possis
 Ore uerecundo, talis membrostior æquo,
 50. Vt peiora regam, fuit Helleponticus. ergo
 Viros uera rapit dementia? nōs ne potentem
 Qui colimus dominum stellati uerticis, unum
 51. Quem colit aula poli, tremit & Deoidos orchus,
 Quem noscitur natura Deum, quem nosceret ipse
 Si foret exemptus densa caligine mundus,
 An uos qui colitis portenta, Deosq; pudendos?
 Nec malus est error, qui nos agit.ingere plagas,
 Sæui, dilanari, macta quantum libet atrox.

- His etiam canis, uitam quod prodigat, acre
 Robur inesse puta. satis est animosa senectus
 Oppetere, et Christi poterit præbere sacerdos
 Cervicem uliori gladio, nec fiet harspex,
 Aut lemurum flamen nigrorum. sed mihi frustra
 Blandiris Datiane. sciat me Cæsar uterque
 Esse uirum, quem non recto depellere possint
 Blanditiæ, terræ necis, promissaq; uana.
 Sed quid ego hæc? dirum iam dudum corrippe ferrum,
 54. Corrippe, meq; pijs heroibus adde satelles.
 Proieci uitam. maiusq; inlabitur imum
 In pectus numen. Deus est iam sumite poenas,
 Sumite, uestrorum de contemptore Deorum.
 Talibus orantem commotior ira tyranni
 Excipit. ergo nocet mentem lenire superbam,
 55. Iritatq; magis precibus rationis egentem
 Qui mulcet. sed iam meritis rhetor cule uane
 56. Digna tuis referam. pulsabere, uerberaq; inter
 Experiere, mori quid sit. frustraq; salutem
 Garrule quando negem cupies. ite ocyus, ite,
 Ferte crucem, ferte omne genus quod torqueat. atq;
 Illud honore carens senium, & sine mente proteruum
 57. 58. Cogite in exsilium, extorris consciscat ubi ipse
 59. Fata, nec emq; sibi, nostro nec inutilis annis
 60. Obcumbat gladio. hunc fidibus distendite raptum

61. *Membratim. Diuos ego te proscindere uerbis
Augustos hodie quid sit, male sane docebo.*
62. *Faxoq; dediscas linguæ conuicia prauæ.
Nec mora, sublimis rapitur, crepuereq; membra*
63. *Intenso luxata trocho, digitiq; irahuntur,
Inclusiq; prius micuerunt corpore nerui.
Sic quum Mulciberi Phœbeias uortice laurus*
64. *Ambest flamma uorax, crepitu depascitur arbor
Visa queri, & uiridi spoliata decore comarum.
Turpiter attonfos ostentat peruia ramos.
Ingemit, & claro Christum uocat ore. quid illum
Præses ait, uocitas, qui nusquam est. cede monenti,
Et miserere tui, sit sat potuisse domari,*
65. *Dum latus intègrum est, dum non dilancinat uncus.
Hoc miserum corpus, quod iam, nisi cedis, atroci
Supplicio, ut meritum est, male discerpetur in auras.*
66. *Ille sub hæc, ne uero, ait, impurissime, ne me
Sic terre, nè ue insulta. nos ista, fatemur,
Excruciant, nec enim nobis sunt ferrea membra,
Nec tu adeo leuiter nostris cruciatibus instas.*
67. *Sed tormenta, cruces, fastidia longa catasta,*
68. *Bôsq; Peryllæus, poenarum & quidquid ubiq;
Terrarum est, Christo debemus. si exigit ille
Vulnera inexpertus, quæ nec prior ipse tulisset,
Forsitan hæc fugienda forent. nunc, omnia passo*

- Quæ meminisse potest animus, non paruula saltem
69. Gratia reddetur scelus à scelus. inquit tortor
Vim flagris, animosq; cie. tu deniq; quantum
Ingenio furijq; uales, insurge tyranne,
70. Si mutare fidem potis es. pro sæua nocendi
Iure malo rabies. circumstant agmine facto,
Ceu quum forte lupi, sicis ubi faucibus agnum
Inuenere truces, miserum manduntq; trahuntque
Quisq; sibi, & rabido discerpunt corpora morsu.
Haud secus exacuunt iras, heròaq; sacrum
Exercent pœnis. uncis hic sæuit acutis,
71. Ast hic pectinibus costas & uiscera nudat,
Intima perscrutans. candenti forcipe utrumq;
Vellicat ille latus. si brachia dura fatiscunt,
Stat super increpitans, uireisq; resumere præses
Non sinit exhaustas. quin urget pigra flagello
Pectora tortorum. cui sic fortissimus heros
Subridens, bene habet, nam me tu ulciseris, inquit,
Qui torquere cupis. quid agis non sane? quid istos
Non merito uexas? subcedant robora, nondum
Victa labore iube, crebrescant uerbera sæua,
Inconquissus ero. iam me durauit IESVS,
Audiuitq; bonus, nec enim non protinus audit,
72. Vota nec eludit, uester ceu Iupiter ille.
73. Namq; Ioui lapidi plenam quum thuris acerram

Mente datis pauca stolidi, procumbitis ante

74. Marmore calato pressum puluinar. at ille

75. Nec prece adoratus dat opem, nec sentit honores.

Heu ridemur, ait. nunc plane ego torqueor ipse.

Ecquis erit uestrum o iuuenes, iniuria tanta

Quem moueat? pulchro dignabor honore merentem.

76. Sic ait, atq; rogam rapidis incendere flammis,

76. Semustumq; iubet duræ substernere crati,

Atq; super torrendum igni componere Diuum.

Vix deductus erat, quam demirante tyranno,

77. Sponte sua, cratē intrepidus conscendit, ouansq;

77. Illum dira salis prunis adspersa crepido

Ignitis grauitē torret, liquidumq; metallum,

Lamnaq; candentis ferri penitissima adurit

78. Viscera, uersatur testis, cauteria fumant

78. Aruina madefacta, fluit cruor undiq; riuis,

Clayisona ille tamen, durato pectore, Christum

Vocē ciet, totumq; hæc ad spectacula cælum

Cum clamore uocat, Diuosq; precatur adesse.

79. Carnificesq; suos, stupidumq; pudore tyrannum,

80. Corporis, horresco referens, inuitat ad esum,

80. Frustraq; tosta sui circum pallentibus offert.

81. I, nunc, qui priscos celebras herōas, inani

81. Carmine, Castalios quantumuis ebibe fontis,

82. Itē uetustatis per tot monumenta profane

80. *Admiratores, Muti'ia State cothurno*
Grandiloquo flammis, adq; aurea sidera uersu

81. 82. *Regulus insigni, Musiq; potente, uocetur.*

Nos tua Vincenti tenui licet ore canamus

83. *Gesta, Dei siquem pietasq; fidesq; mouebit,*

Quæ maiora fero, quæ uere heroica narro,
Semper honore tuo per secula longa manebunt.

Hæc ubi môstra uidet, nunquam sperata, tyrannus,

Summe Deum, quæ nã hæc cõstãtia Iupiter, inquit,

Prodigiosa animi? nihil est in corpore toto

Non lacerum, non omne ustum, non omne cruentum,

84. *Lingua inlæsa malis manet, ac mens ferrea frangi?*

At frangere tamen, cæco introcludite in antro,

Atq; artate pedes neruo, substernite clauos,

Testarum fragmenta mihi dabit improbus omneis

Numinibusq; hodie multo cum sanguine pœnas,

Inueniam quascumq; FVIT spelunca sub ima

Angusto tellure aditu, densisq; tenebris,

85. *Nulli unquam soli penetrabilis, horrida, furua,*

Quam lemures coluisse ferunt, & tristis Aucrni

Numina Persephonen, Ditem, Minoaq; sæuum.

Hæc herôa, pedes & uinctum brachia neruo,

Conclusere sacrum, atq; immanis pondere saxi

86. *Muniuere locum, æternâq; in nocte relinquunt.*

Nunc mihi sancte pater qui sidera lege coerces,

Fas memorare fuit, quæ noctem euicerit illam

Lux immensa poli, uasto recubabat in antro

87. Tristitia conuoluens inmer solatia corpus,
Quum subito splendore nouo diuerberat antrum
Lampas, & horrendæ speluncæ in parte pependit.

88. Vt quum diffisis uibratus ab æthere fulgor
Nubibus, aut quercum, aut annosam corripit ornum,
Hæsit, & obscuram circum uaga lumine flamma
Dispulit ætherio noctem, cælumq; serenat.

Haud aliter clara fulgebat lampade carcer.

Cælestiumq; chori adsistunt, & uincula laxant,
Atq; cubile rosis sternunt beneolentibus horum

89. De numero quidam niueis pulcherrimus alis,
Et facie quali Phœbus depingitur, addit.
Maecte animo, & uirtute tua, sic itur ad astra.

Iam spectata fides satis est. en meta laborum,

En tibi finis adest, iuuenis fortissime, nostris

Digne choris. utinam simileis tibi regia cæli

90. De terra acciperet multos, Diuumq; ministri

Sæpius e summo delapsi uertice, taleis

91. Lætitia Christo ferremus. secula surgent

Praua, odiosa bonis, & inani perdita luxu,

Dedita auaritiæ. paucis reuerentia Diuum,

Paucis recta fides, æ qui obseruantia paucis.

Quisq; suo inuigilans lucro, nec sacra, nec aras,

Augeri modo rem speret, reuerebitur. ipse
 Pro quo nunc pateris, uasli sator orbis, in illis
 Temporibus uilebit, erunt quasi numina genti
 Cæcæ Luxuries, funesta pecunia, lucrum,
 92. Relligio simulata, doli, Venus, arma, rapinæ,
 93. Subdola blandities, & fraudibus obliuata uita.
 Sed tibi cælestis pro talibus aula patebit
 Vincenti meritis, quare uenerare tonantem,
 94. Qui pro se miscros, nunquam spe pauit inani.
 Hæc ubi dicta, cauo exoritur concentus in antro,
 Certatimq; ruunt uoces, sonitumq; cavernæ
 95. Audijt umbrosæ excubitor, miratur opacas
 Sic resonare domos, adrectisq; auribus adstat.
 96. Sic ubi Thespiades circum Parnassia tesqua
 97. Deducunt choreas, uel floribus Hippocrenen
 Velatæ cingunt, querula testudine pulcher
 Cymbius it medius, carmenq; incæptat Apollo,
 Increpuitq; lyram, respondet turba Dearum,
 Turbaq; Naiadum saltat, facilisq; Napææ.
 98. At Fauniq; Inuusq; & capripedes satyrisci
 Immortale melos siluis mirantur ab ipsis,
 Eminus, baud aliter rimas egressa per artas
 Musica cælestium, radiisq; latentis in antro
 Luminis, attonitos turbauit gurgitis atri
 Custodes, gelido soluuntur membra timore,
 a

Et cita desertur stipes actam fama per urbem.

Vndiq; concursu propero, studioq; uidendi

Plebs ruit, inq; uicem ecquando Tarpeia quaerunt

99. Fecerit haec rupes, quando qui praesidet Albæ

Iupiter Iliacæ: ut tandem rediére tenebræ,

Splendor & ætherius spelunca excessit opaca,

Nil, Datianus ait, profunt mala carmina sagæ,

Nil Circeæ, nihil rabiosa susurra potentis

100. Colchidos, ut moueant quamuis medicamina maneis,

Te mihi praeripiant. hæc fatus, membra foucri

Mollibus uisita toris iussit, taboq; fluentem

101. Siccarum, ut pigros ubi mox constrinxerit artus

Frigus, & adducta uulnus cute torpeat, atq;

Iam concreta rigens solidauerit ulcera sanguis,

Denuo tum renouet plagas, rumpatq; flagella

Per grauiora cutem, qui tum concursus ad ægrum

Semianimumq; fuit: iuuenes coiere, senesq;

Et pueri, matresq; piæ, fusi q; corona

Inrorant lacrymas, & tabe fluentibus ora

Vulneribus figunt auidi, lambuntq; cruorem.

Hæc ductis leuiter digitis per corpus obusli,

102. Suppurata, nihil stomacho horrescente, focillat.

103. Hæc, Pelusiaca sanie erumpentia putri

Ulceras desiccant plagula, clausoq; recondit

Religiosa sinu, domui monumenta sacrata

104. Tutamēq; suæ.tenuis hic Zœlica lina
105. Dissecat in philuras,medica bonus arte,ligatq;
 Donatum uita quem iam putat .ecce piorum.
 Ille manus inter,quod uix sensere,beatam
 Mole à corporea uita fugiente,ministris
106. Reddidit ætherijs animam.cecidère comantes
107. In terram holidēs,longôq; per aëra tractu
 Concludunt, & crine, poli summa arce,cometes
108. Candidus argenteo stetit, humanâq; coruscus
 Effigie,nimio fallebat lumine uisum.
 Ac ueluti formam quum quis Titanis in ipso
 Iam cæli medio,uel quum iuga summa pruinis
 Candida Rhiphæis, durataq; sidere brumæ,
 Aduerso intuitur Phœbo,uisûmq; fatigat
 Luce reperquissa multum,frustrâq; moratus.
 Christus erat, qui tunc adstantibus ordine cunctis
 Cæliiibus, regione poli cum luce serena
109. Sederat,ut cæli iam dignaretur honore
 Contemptorem ignis,contemptorémq; minarum,
 Ob decus excelsi uenerandaq; iura Tonantis.
 Obstipuère uiri . bona pars lustralibus undis
 Eluit antiquum errorem.tum uana Deorum
 Orgia prisorum,ritûsq; arâsq; profanas,
 Dispuduit coluisse diu sub imagine ueri.
 At non prætoris,diris agitata,quieuit.

Mens. rabiẽmq; uomens atroci pectore, falsum

Se doluit, multũmq; Deos ultricibus iris

Parcere nunc queritur, nunc se lentũmq;, pigriũmq;

110. Supplicium ad satiem qui non desumpserit, odit.

111. Tum, quæ scẽuitiæ superabat sola facultas

Et locus, exanimum rapit ad ludibria corpus.

Non secus atq; leo sequitur si forte uirum quem

Arenis Libyæ in campis, fugit impiger ille,

Adscensãq; feram despectat ab arbore tutus,

112. Inferne tamen illa fame, rabiẽq; coacta,

Infremit horrendum, tum si fugientis amictum

Repperit, heic iras rabiosaq; pectora frangit,

Adrectisq; iubis morsu discerpit & ungui,

113. Non aliud datur, in spoliũmq; ferocitẽ inane.

Talis erat prætor, nam primum ex sanguine cadauer

Præcipit exponi prædam alitibusq;, ferisq;.

114. A scelus, en trahitur per terram nobile corpus,

Et conuertit humum, canibusq; per auia tractu,

Exarat impastis iter, ut sensere uolucres

Nidorem exusti, uibrata ex æthere penna,

Obcurrunt, & longa feræ ieiunia passæ.

Sed nullæ uolucrum, nullæ tetigere ferarum,

Quin circum fusæ, uisu mirabile, rostris

Demissis abeunt, numẽnq; iacentis adorant.

Extremãq; lupus feritate notatus, ab illo

115. *Tempore quo fertur lacerorum membra Lycáon
Sanguinolenta uirúm mensis posuisse, refugit
Tangere, nec gladius, nec terror adegerat illum
Quiuisquam, tu corue rapax, qui busta frequentas,
Quiq; cruces, foedâq; cadauera condis in aluo,
Tu sonitu alarum, & pinnarum uerbere terres*
116. *Audacem suadente fame concurrere tauris.
Ingluuiémq; tuam nunc primum uincere doctus,
Crocitu ualido alitibus, rostrôq; minatus,*
117. *Arces nequa sacrum tentet uiolare cadauer.
EN posuere truces iras uolucrêsq; feræq;
Quid Datiane animo uoluis? parcisne cruento
Morte obita cui parcit auis? donâsne sepulcro?*
118. *Non, freta tentabo, insanis rapietur ab undis.
Têq; tridentipotens uoco, ferq; referq; uolutum
Per scabra muricibus, præacutaq; saxa, ubi demum
Ilia rumpantur, deformia corpora phocas*
119. *Visceribus pascat, cerita mente satelles
Eumorphus cui nomen erat, fera iussa capessit.
Palpo malus, quales qui regum nulla pudenter
Facta probant, quod cumq; libet, laudare parati.
Et primum insuitur taurino tergo corpus,*
120. *Vt quum polluto materna cæde, parantur
Culleus, & serpens, & iuncto simia gallo.
Addita deinde mola est, quã sparte uincula neclit,*

Et celeri lembo deducitur. alta secabat

121. Aequora tantum Ebuso, quantiū Sucrone remota,

351b70 Quum proiecit onus tumidas Eumorphus in undas,
Sed super inuehitur saxum, mirabile uisu,

122. Aequore, semotūmq; procul petit ocyus Euro
Litus. ut hiberno quum turbidus amnis ab imbre

351b30 Rupe cadit, spumam uideas concreescere canam,
Ac ferri amne cito, uisum fallentibus undis.

Saxea sic moles pellente reducitur aestu,

123. Adplicuitq; sinu, propterq; Zacynthia corpus

123. Litora, sublatum, quod tunc ualere piorum

125. Insidiae, crudo sepelitur caespite, deinde
Urbe Valentina, rabie cessante nocendi.

124. Donec Sidonijs illud par uile uirorum,

Hesperiam extremam patefecit, uirginis alter

Raptæ ira, ast odijs alter stimulatus acerbis.

Quæ quum nœsanus uidisset nauta, phaselo

126. Inquitit aurai flatum, & caua suppara pandens,

Nequiquam insequitur pone, & labente carina

127. Adnixus uerrit spumantia cœrula ronsis.

Atq; petit litus, quo funeis, uincula, molamq;

127. Inuenit attonitus, desutaq; tergora. uerum

Conspiciens nusquam per litus inane cadauer,

Venit ad insani non gratus præsidis ora

Nuncius, atq; aureis dictis onerauit amaris.

LIBER POSTERIOR.

Amq; dies aderat, currentibus ordine
fatis,

Qua nisum superis euertere regna Go-
thorum,

2. Regna augusta diu, quæ tunc Rodoricus habebat
Scepriſer infelix, tanta qui clade puellæ

3. Stuprata exſoluit poenas. inrupit ab Austro
Afrorum genus omne, lubæ quæ regna fuerunt,
Hispanisq; iugum impoſuit: ſeruibat amare.
Libera gens olim. uerum licet illa tyrannis

Acris erat, populiq; iugum crudele profani,
Non tamen uſque adeo graue, quin ſacrata liceret
Priuata ſaltem ſub religione tueri.

Tempſa Dei miſeris, Diuisq; potentibus aras
Ponere, luſtra fere donec Phœbeius axis
Triginta in ſe ſe rediens euolueret, atq;

4. Barbarus Abderamen quo non crudelius alter
Sauijt in Tyrijs odioſum nomen IESV,

Hiſpanum inuaſit maiore tyrannide regnum.
Ille Auguſta Dei deſtruxit templa, nec uſquam
Sacra ſinebantur uicti celebrare, nec ordo
Pontificum manſit. Diuorum buſta ſine ullo

5. Delectu ſparſit, multæ periére piorum.

- Reliquia herorum fudisset bellua cunctas,
 Ni profugi creptas diuersa per ora ferentes
 6. Montibus Asturicis clausissent pars caregnit
 Hispani Boreæ, & plaustris subiecta Bootæ,
 Propter inadcessos aditus, intacta manebat,
 7. Vnde & restitui coepit, sic tempore sedes
 Mordunt illo Diui. Et iam crebra tyranni
 8. Vastantis Celtas permistum nomen Iberis
 Fama Valentinas arces miscere tumultu
 Coeperat, extemplo pauci cum præsule ducti
 Sorte viri, adsumunt corpus venerabile sacri
 Herois, donòq; oboculi noctis opaca,
 Consendere ratem, uolat illa per æquor, & inter
 9. Herculeas Abylen fertur Calpénq; columnas.
 10. A Liba deinde legunt pelagus, flectuntq; carinam
 Ad promontorium dextra quod prominet alte
 11. Mentitum effigiem rostratæ nauis, Achivi
 12. Dixerunt Hieron, si uamq; annosa uetustas
 Vera refert, odijs olim Lunonis iniquæ
 Amphitryoniades oris adpulsus Iberis,
 13. Hinc quum Geryonen, quem gleba Erytheia feraci
 Insula ter geminum claudebat, ad arma ciëret,
 Religionem loci ductus, quum cerneret ipsos
 14. Nocte Deos, alto cæli de cardine labi
 In terras, totòq; sacris uaga fulmina monte

- Ignibus insulare, Iouis contorta lacerto,
 Suppliciter coluit genitoris numen, & aram
 15. Exstruxit, nomēq; loco Sacrum indidit, illi
 Indigenæ templum titulo posuere superbum
 16. Herculis Argiui, quo quum impægere carinam
 17. Numine uectoris adpulsam ad litora nauæ,
 Hoste uacare locos, nulli q; frequentia tesqua,
 Atq; inculta uident, igitur formidine dempta,
 Abstrusere sacrum fidæ telluris in umbra
 Pignus, & erecta super ara, & paupere sano
 Cæspite congesto, sibi deinde mapalia lentæ
 18. Texuerunt, humilēs q; casas de fronde genistæ.
 Induti q; sagis, duram paruōq; paratu
 Ducebant uitam, contenti paupere agello,
 19. Siluestriq; cibo & fluuio, cura urbis amoenæ
 Delicias, ut qui prædam rebantur opimam,
 Hostibus in medijs, uictis mage posse nocere,
 Quam fore ab incurso tutam prædonis auari.
 20. Nam quum falcifero sub rege, prioribus æui
 Temporibus, mortale genus sine crimine, querna
 Eximeret uel glande famem, uel sponte creatis
 Frugibus, atq; sitim fluuio sedaret, agebat
 Otia tuta, nec ad lituos pallebat inaneis
 Exsanguæ. At post quam scelerata pecunia regnat,
 Luxuriēs q; inuenit opes, prædamq; tyrannis,

Nusquam tuta quies, nusquam securā. dolosi
Insidiatores passim, seu uela per amplum

21. Nerea des, glauciusq; domet tibi cærule ponti
Auiā Neptunus, possis ne tutus abire,

Heu malus infestat pelagus pirata, nec undis

22. Tutior est tellus, plenum mare, plena malorum

Terra, polum prædis altus disperseuit æther:

Ergo ubi paulatim sacræ custodibus aræ

Res adcreuit, erat quamuis non magna supellex,

Inuidit fortuna tamen, nam regulus aram

23. Euerit Libys, & gladio hos perquirit, at illos

Seruitio pressit, donec fortissimus heros

24. Pannonio genitore satus, Lusi inclita regna

Alphonsus statuit, quo nec melioribus armis,

Nec maiore animo regem, per stemmata prisca

Ordine Originibus ductis, tulit orbis Iberus:

Is iuuenum denis sociatus milibus, oram

25. Inter Anam rutilumq; Tagum uastabat, IESV

Adsertor uindæq; pius, quæ cognita postquam

26. Fama est Ismario, qui tunc ditione tenebat

Bætica regna, suæ dictam de nomine gentis

27. Vandaliam finxere Gothi, Lusiq; uetusti

28. Persusum Oceano regnum, quo uindice dextra

Cæperat arceri, reges sibi iunxit amicos

Quatuor auxilio, sexcenq; milia pubis

Delectæ, Alphonsumq; petijt ubi paruus in ægæ
29. Contortus rigat arua Chalybs Mauorte cruento
Excepti cecidère duces, fusæq; cohortes
Ismarij, quibus fuerant ubi castra, cruore
Tincta nigro, prædam repetit dum miles, Ibera
Inter captiuos, aliquot de gente reperi, 112
Quos fera barbaries nili adfligebat equorum
Seruicio, ueneranda diuim præfulsit in illis
20113 Ganties, canosq; decens reuerentia uultus.
His ubi ad Alphonsum ductis, data copia fandi est,
20113 Qui natu uisus maior, sic orsus. Iberæ
Gentis ait, Regniq; tui clarissime uindex,
301. Quo ductore Deus quarto nunc deniq; seculo
Respicit Hesperiam propius, nos sanguine cretos
20113 Nosce Valentino, promontoriq; colonos
311. Obcidui, quod non procul hinc excurrit in æquor
Atlantis. Nostri proam patria urbe relicta,
11211 Quum fugerent odium diri Abderamenis, in hisce
11211 Delituere locis. Martyr Vincentius ollis
Dux fuit, aduectum secum abstrusere latèbris.
Bissentiq; data est senibus custodia, iure
Iurando obstrictis, & relligione, sepulcri
21113 Nequando arcani in uulgum secreta uenirent
31. Proditæ, quod si quem abstulerat Libitina, uir alter
Sufficiebatur forte hoc, ne infirmior ætas.

Detegeret secreta patrum, rebantur in ara
Conclusum iuuenes, susceptaq; uota sacra et
Soluebant ara, quã præsentissima semper
Numina erant, ipsi pueri, scis inclyte Diue,
Vidimus attoniti fieri miranda, referre

33. Quæ longum. Interea Pœnus quum nomine, tum re
Barbarus Alboaces, nostros ante ora parenteis
Nostra trucidauit, uincti spectauimus illud
Triste nefas, utinãq; mihi licuisset eodem
Care pater leto tecum subcumbere, & idem
Hanc animam hausisset gladius, sed maluit hostis
Parcere mancipijs, nec nos sua commoda ferro
Lædere, quin Tyrijs miseros diuendidit auro.
Hunc & ad usq; diem, quo te rex maxime cerno,
Liberâ compedibus nunquam mea crura fuere.
Dixit, at Alphonsum iam dudũ inuaserat ardor,
Menteq; uoluebat quãnam ratione, uel arte,
Nancisci Diuum quiret tellure latentem.
Nam rem difficilem Pœnorum mœnia circum
Reddiderant, tutũmq; satis penetrare recessus
34. Non erat obciduos, p̄erq; impacata uagari.
Interea ueniam Tyrijs, foedũsq; pacisci
Ardebant, saltẽmq; dies requiescere paucos
Iure tributorum orabant, pacẽmq; sequestram.
Ollis terdenos pepigit, frustrãq; periclo,

Insidijsq; petit montem cognomine sacrum.
Nam loca iam densis, multos neglecta per annos,
Horruerant siluis, atq; indiscreta manebant.
Nec desiderium prius hoc rex inclytus armis
Expleuit, quam ui regnis excedere Lusi
35. Cogeret audaces Tyrios, & Olisipo Christum
Denuo iam coleret, cui tam memorabile nomen
Numina seruabant, ut multo clarior isto
Nunc fieret titulo, fuerat quam tempore magnum
36. Quo Laërtiaden iactabat, condita ab illo
Errores inter uarios, uariâsq; procellas
Et salis ærumnas. etenim post Pergama uicta,
37. Quum male concordēs nec conuenientibus æque
Imperijs, uni nolent parēre tyranno
Ductores Graiūm, sparsi quâ quemq; uocabant
Fata sua, à patria procul errauēre per æquor.
38. O ceano uero, præter Menelaon, Olysses
Turbine uentorum adpulsus, quo flexa recepat
39. Terra sinu pelagus, Lunæ alta cacumina montis
Inter, & insignēis Leneo & Pallade colles
40. Barbarios, deflexit iter, portūmq; preendit.
41. Intima deinde sinus, cunctōsq; celoce recessus
Explorans, captūsq; loco, nam rura uidebat
Morigera, & cæli faciem sine nube serenam,
Hostiaq; alta Tagi, inq; uicem certamen aquarum,

Annis ubi frustra luctatur Tethyos undis.

Nam uiolenta sali postquam se colligit ira,

Moleq; consurgens tumidos exsuscitat æstus,

43. Flumen agit refluxum, longèq; per arua refundit.

Ad socios tandem redit, & subducere classem

Imperat, atq; byemem portu contemnere sæuam,

Indigenâsq; sibi uario sermone peritus

44. Deuinxit. nam lingua fere communis & illis,

Vt Dionysæi ductis ab origine Lusi,

Inuenta est. urbisq; locum, si condere uellet,

Auxiliūmq; dabant faciles. tum cura Mineruæ

Dux Laërte satus, comitum exorante caterua,

Admonitūq; Deæ, condit sibi moenia parua

45. Colle super, templūmq; tibi Tritonia uirgo.

46. Signaq; naufragij suspendit, aplustria classis

Rostraq; & insigneis Troum gestamina parmas.

Errorèsq; suos illic, Asiæq; ruinas

Venturis posito signauit carmine seclis,

Palladi de Phrygibus uictis Ithacensis Olyses

Ddicat hæc. urbemq; suo de nomine primum

47. Finxit Odysseiam, quæ nunc clarissima toto

Cognita in orbe, ducem fama super astra pelasgum

Tollit. ea poterat securus uiuere Olyses

48. Inter Lusiadas, nisi amor reuocasset amatæ

Coniugis, & patriæ, gnatiq; & cura parentis,

Cum quibus est homini paupertas dulcior ipsa,
49. Quam quot habet Libye latissima iugera, seu quot
Cræsus diuitias olim, uel deniq; si cui
Copia rerum alij maior fuit, exsul & orbis
Dum modo cogatur patria non uiuere terra.
50. Post duo lustra igitur Graiam quã Martius heros
Vrbem restituit, templisq; ornauerat, illum
Per scrutari iterum tuto iubet æquore montem
Quumq; propinquaissent, ac omne furente procella
Litus inadcesum, promontorijq; uiderent
Circumquãq; tegi mucronem a dispergine cana,
Quæ naturaloci est, qua parte impingere possent,
Hærebant dubij, cecidit quum prona furcuis
51. Vis pelagi, strauitq; mare, & stagnantibus undis
Vecta ratis placide, supremæ adpellitur oræ.
Ecce autem egressis, corui nigrantibus alis
52. Obcurrere pares, uisiq; adplaudere saltim,
Hospitibus cicures, præciuntq; per auia montis
Atq; reuertuntur sæpe, admirantibus illis.
Tum senior, firmate, inquit, uestra omnia Diui.
Magnum aliquid socij mea mens præ sagat ab hisce
Augurijs, nec enim fieri sine numine credo.
Ut ruit unda sali subito, ut siluere tridentis
Murmura uidiſtis. nunc ad nos ecce subinde,
Illum usq; ad tumulum quum peruenere, reuerſi
Cernitis hos, quibus aut rerum prudentia maior,

- Aut datur ingenium diuinitus, unde futura
 Coniectare fuit mos. & si credimus ipsi
 54. Nil temere oscinibus, quin præpetis omnia pennæ
 55. Obseruare nefas nobis, & ouatis corui
 Vana superstitio est, sanctum fortasse cadauer.
 Qui potuit seruare prius, ne præda luporum
 56. Neue canum fieret, neue alituum oscenarum,
 Tempore quo nemorum tractum est in deuia, coruus
 Idem etiam possit nunc demonstrare sepultum.
 57. Sic ait, atq; iteris ductores ponè sequenti,
 Deuenere locum tumuli super adstitit ales,
 Et modo scalpuriens glebam, modo gutture ouanti
 Signa dat. adcipiunt læti, duròq; recludunt
 Dente ligonis agrum, donec uiolare sepulcri
 Contigit inclusi tabulas. clamore resolvunt
 58. Illicet ora pio, & reciuunt Pæana uicissim,
 Gausi haud aliter, quam fossor pallidus auri,
 Quam uenæ penitus fugientis pondera massæ
 Ignota adsequitur, remalis complectitur ulnis,
 Expleriq; nequit. sic omnis in oscula turba
 59. Certatim ruit, et fossumq; aperire ferètrum
 Vt coepere, notis adparet lamina plumbi
 Incisis. tunc aucta fides, maioreq; Diuum
 Religionem colunt, uero quem littera prodit
 Nomine, at iudicium maius, maioraq; signa.

Virtus dia dedit manibus temerare profanis
 Reliquias sacras ausus, parua ossula quidam
 60. Clam socios, ausu pius & sceleratus eodem,
 Subripuit, factiq; diu nec poena moratur.
 Namq; repentina correptus imagine leui,
 Omni oculorum usu subito priuatur, & amens
 Colla quatit, titubantq; pedes, passq; capillo
 61. Bassaridi Ogygiae similis prouoluitur humor
 Defluit e toto, crebroq; trementia pulsu
 62. Membra fatifcebant, ceu siquis hydrargyron acre
 Ebibat, & tremulum gerat a gro in corde uenenum
 Ter conatus erat pedibus consurgere, terq;
 Defectus uirtute cadit, faciēq; uolutus
 Præduram tutudit glebam, uomuitq; cruorem
 Naribus, atque genas concreto sanguine turpat.
 Accurrunt socij ignari, prensūq; rogabant,
 93. Queis nam intemperijs ageretur, at ille parumper
 Respirans, gemitūq; trabens a pectore uocem,
 Parce pio sceleri Diue. ó uenerabilis inquit,
 Parce precor. pietas, pietas, mea crimina solum.
 O ego qui potui tantum cognoscere numen
 Hac mercede doli, placet experientia ueri.
 Per te, perq; deum, tibi qui dedit esse potentem,
 Da ueniam misero. fateor mea furta. cupini
 Parte tui locuples fieri, & te diue penates

- Fortunare meos. pudet heu sancta ossa pigetq;*
 64. *Sacrilega attrectasse manu. uos deniq; ciues*
Hos nudate sinus, & quod mea uiscera torquet,
In lucem furtum proferte, & sumite nostro
In capite exemplum. sic fatur, & ecce reliquit
Vertigo cerebrum, caligantèsq; tenèbræ
Diffugère, tremor composita pace quietuit,
At que uigor neruis redijt, solidataq; membra
Sustinuère uirum. tunc ima præobcupat illis
 65. *Conda timor, gelidòq; artus torpore pigrantur,*
Numinis & maior subijt reuerentia mentes.
Stabat adhuc pelagi facies, lenisq; ciebat
Aura uiros, properi soluère è litore, quumq;
Candida cœpissent committere luntea uentis,
En procul eliso pernibus aère pinnis
Labuntur corui. prorâque hic constitit alta,
Ille ratis puppim delegit. uterq; fidelis
Qui post expositum alitibusq; ferisq; cadauer,
Martyris egregij non deseruère sepulcrum,
 66. *Usq; ad Odyseiis arces, muleòsq; per annos*
Durauère sui circum monumenta patroni.
 67. *Siue illi tantum uitæ, tantúmue dierum*
E mensi fuerant, seu deriuatus ab illis
Fœtus erat, promontorio qui uisus in isto,
Secula tot, Pœnis causam dedit, unde uocarent

- Coruorum montem. nostri, de nomine facti
 Vincenur dicunt, ubi templum immane Sabæo
 Illi balat fumo, & flammis conlucet odoris.
 Ast ubi iam portum, & zephyris mulcētibus urbē
 69. Dulichiam tenuēre, rati sub nocte silenti
 Fallere concursum uulgi, exspectare tenebras
 Visum est, ut tandem conclusit uesper olympum,
 70. Noctis & umbra ruit, Diuæ penetralia Iustæ
 Sacra petunt tacite, & positis custodibus arci,
 Mittitur Alphonfi qui magni iussa reportet.
 Hæc umbra latuēre uiros, urbemq; sepultam
 Nocte intempesta requie somnōq; profundo.
 71. Non ita sed famam, quæ non dormitat in æuum
 Plena oculis, habitans tecta omnia, compita, uicos,
 Obseruatq; foreis, rimisq; introspicit, atque
 72. E tenui uerbo, sua per figmenta uolucra,
 Crescit in historiam. dubio mussare susurro
 Primum inter notos coepit, mox deinde uolatu
 Pennigero, & toto iam se conamine maior,
 Venisse ingeminat Diuum, ciueisq; tumultu
 Miscuit, & Iustæ trepidos deduxit in ædem.
 73. It clamor cælo, resonant sacra æra, tubæq;
 Pars ad pontificum ardebat deducere sedem,
 Pars aliō, ferrūmq; parant, atq; arma minantur.
 Composuit tandem studia hæc contraria uulgi

Consallus nimia uultus grauitate tribunus

Militiæ. stetit, indicensq; silentia dextra,

Tela tenete uiri, dixit. cui bella paratis?

Cui gladios? bellumne ferunt bona numina uostræ

Urbi aduecta? pij num diui sanguine gaudent

Ciui? scelus est diuos fœdare cruore

74. Non pietas. Scythicæ hæc expostulet ara Dianæ,

75. Talia Titurates, atq; hoc immanior Hesus

Numina cæde uirum calida exhalantia semper

76. Exquirant, Idæa suos Berecynthia Gallos

Incidi tulerit, quum carmina crine soluto

Feraleis aras circum exululare solerent.

Nos uero nebulis quos lux euoluit ab illis

77. E cælo demissa, fero sic more decebit

Inruere in nosmet? pietas tamen ista coëgit

Imprudens, dum tanto alijs præstare uidetur

Quisq; sibi, quanto propiore penatibus æde

Diuum habitare suis cernat. pia uota putemus.

Idcirco ne tamen uim cuiq; inferre, suumque

78. Non sperare ducem liceat? spernat ue quis ipsum

Magnanimum Alphonsū? quid relligiose tumultus,

Quid trepidas? referre putas qua sede locetur,

Dum modo in urbe tua? non est, mihi credite, ciues

Proximitate loci quur se quis iactet abunde

79. Ille propinquus erit Diuo, qui supplice corde

C iij.

Sinceròque colet. dirum seponite ferrum,
Atq; arcete manus à cædibus, arma nefastu
Ne reddant funesta diem, quem cura minorum,
Quem pia posteritas celebri seruabit honore
Solennem semper. quin læto inscribite fastis
Nomine, ut & læti sacra hæc renouare nepotes

80. Sint memores uestri, postquam exoriente Capella
Ad geminæ Phœbus declinat pondera Libræ.
Est media urbe capax templum, augustissima sedes
Diuorum, in tota non est locus aptior urbe.
Dignum crit hanc ædem sacro decorare sepulcro.
Id rex ipse uelit, nos id cum rege uelimus.

Diædis mansuescunt animi, ceciditq; uiritim
Ira eepente ferox, atq; arma minacia ponunt.

Illè ut erat cristis, galeâq; coruscus aëna,
Euocat in pompam ciueis. mora nulla, capeßunt

Iussa omnes. nudiq; pedes, & tempora lauru
Velati festi, lætis clamoribus ibant.

Atq; sacerdotes ardenti murice tecti

Thura Sabæa adolent, Robertus in ordine primus

81. Quem stola nubebat Solymum circumdata limbo
In morem. ex humeris, pendent holoserica miris
Intertexta modis, mitrâq; ornata bicorni

82. Tempora præfulgent. tum circum fercula, palmis

83. Insigniti aderant salij, laudêsq; canebant,

Inde senum inuenumq; chorus, qui uocibus ætbram
 Totum implent lætis, atq; hinc matrês q; nurûs q;
 Innuptæ q; simul reddunt alicerna puellæ.
 Lux gentisq; decus nostræ, salue inclyte Diue
 Qui totum exhilaras cælum. Tu mille labores,
 Tu mirante polo, sæui tormenta tyranni
 Et flammâs passus, quæ plurima uix tulit alter,
 Nemo plura, uenis nostram nouus hospes in urbem.
 84. Ingredere, & nostris subcede penatibus, & nos
 Dexter adi, & ciuis factus, tua mœnia serua.
 Tu quoq; fida uenis ales custodia Diui,
 Quam non cygnæus candor, quam nulla uolucrum
 85. Anteibat, nec te uincet Iouis armiger antro
 Dictus ab Aetnæo manibus fabricata cyclopum
 Tela ministrasse irato, sine labe columbæ
 86. Non Venerit tantum dilectæ, aut Palladi cornix
 87. Nyctimenæue fut, nec tam Iunonius ales,
 88. Quantum uis caudæ circum gemmante theatro,
 89. Gratus erat Diuæ, nec qui capitolia celsa
 Seruauit, niueus tantum ille Quiritibus anser
 Pro meritis dilectus erat, nec corue fuisti
 90. Ipse magis Phæbo, fuerat dum nulla Coronis
 Cum iuuenæ Hæmonio tibi uisa, & candidus eses,
 Quam nobis nunc carnis eris, te namq; senatus
 Nostræ urbis, pupimq; sacram quæ numina uexit

Signa sibi faciet, gestat modo Olisipo facti
 91. Mnemosynon, puppem atq; pareis insignia coruos.
 Siue quis externas ibit legatus ad urbeis,
 Siue quid edicet, legesue rogabit Olysis
 92. Vrbs, hæc signa fidem facient. seu bella parabit,
 93. Præcedent nostras acies, mediõsq; per hostes
 Inrumpent cuneos, disiectaq; castra sequentur.
 Talia carminibus referunt, templumq; subibant.
 Scalptum marmor ibi parium fuit. undiq; totum
 94. Artificiõsq; manus, & ferrea cæla decenter
 95. Leuarant opere insigni, ac uelut arte Myronis:
 Illic effigies Diui, noménq; notatum est.
 Et rerum series pulchris distincta figuris.
 Subtus Iaspideæ monumentum utrimq; columnæ
 Sustenant geminæ. tali clausere sepulcro
 Magni reliquias berois. cætera tempus
 Auxit, & humanis inuecta licentia rebus,
 Inductusq; error concordi fœdere mundi,
 Qui summam in superos pietatem credidit, auro
 Vestiri statuas, & mortalem addere luxum,
 Quum potius placeat diuis imitatio uitæ.

FINIS HISTORIÆ

VINCENTII.

•••••

156²

L. ANDR. RESENDII
EPISTOLA, AD VERNANDVM RHOTORIGIVM
ALMADICVM, RHOTORIGII
VERNANDI ALMADICI FI-
LIVM, OPTIMAE PETS
PVERVM.

SPEI

I Vsta parentali redierunt annua luce
Persolunda tuo merito Vernandule patri.

Ergo ego, dum maesti funus renouamus amici,
Et tumulo grati lacrymis adfundimur, umbram

Vocibus ingentem, ingentemq; herosa cientes,
Quid rear, ipse prius magno puer orbe parente

Vt facias? doleas? corrumpat fletus ocellos?
Hoc quoq; nam multum hac etiam pietate placebis,

Est tamen ulterius genitor quod malit, omisso
Vt fletu, sensim patrias formetis ad artem.

Huc incumbere puer, neruosq; intende tenellos,
Quadoquidē à teneris momētū adsuescere magnū est.

Ac tibi ne facileis longis hortatibus aureis
Obtundam, breuiore sequar compendia calle.

Siquinius natura fera est, propius ue ferino
Quam mitti ingenium, si ducta puertia prae,

Moribus inculcis, nullo formata magistro,
Quin & siquinius natura benignior, atq;

Tenuius ingenium, sed paupertate laborat,

Neutrum ego demirer stultorum explere cateruas.
Ille quidem innata se rusticitate tuetur,
Quod nihil inuita potuit prestare Minerua,
Cui neque præceptor, nec præluxere parentes.
Hunc autem, grauibus pedicis angustior æquo
Res tenet. aut supra si quid molirier audet,
Deijcitur ceptis, ueluti damnatus iniqui
Voti, Sisyphium cogatur uoluere saxum.
At, ui natua formari cereus, & cui
Cætera suppeditant, facilemque domestica pulchræ
Commostrant exempla uiam uirtutis ad arcem,
Turpiter à uulgo se non submorit inerti.
Hæc tibi dicta puta, placida puer indole, quando
Nil Natura tibi, melioraque fata negarunt.
Nam tibi quam docile ingenium, quã uiuida, quã inque
Vis animi erecta est, quam non mens ipsa supina,
Vnius ostendit mira experientia mensis,
Pœne tuo nullo, minimoque labore magistri,
Cui plus de solidis octaua parte diebus,
Non hucusque datum est, dempnum puerilibus actis.
Est tamen effectum, quantum indole præditus acri
Me non pœniteat toto si effecerit anno.
Natiuum ergo magis superet, quam desit acumen,
Atque anni duci faciles, ac flexilis ætas,
Ut bene Palladias iter expediat ad arces.

Quo tibi nitenti, metuis ne curta supellex
Obstet, & adscensum cliuosum obsepia? atqui
Illa tibi fautore Deo, uirtute paterna,
Ampla adeo est, ut te nemo splendore, domoue,
Vincat Odyseia, rarissimus æquet in urbe.
Culmè ad hoc quoniam pater optimus ipse præiuit,
Ipse sequendus erit. pro quam te certa manebit
Gloria, si patris uestigia pone sequare.
Namq; ut præcurras, uix ausim optare. ferámq;
Si nullum addideris cumulum, modo tradita duret
Integra nobilitas, nullq; adcisa sinistro.
Ergo paterna tibi ante oculos uersetur imago,
Quemq; refers facie, uirtute referre labora.
Nil uirtute prius duxit pater ipse, iuuenta
A prima, uirtute nihil prius ipse putato.
Ille suo regi muros dum præstitit annos
Obsequiumq; operámq;, forisq; domiq; fidelis,
Regibus est cunctis factus gratissimus. eius
Dignati mensam reges & adire penatibus,
Pacibus ambiguis unum statuere sequessem.
Bella quidem haud gessit, sed enim sapienter agendo
Exstinxit iam coapta geri, Martiq; bipennem
Abstulit armato e manibus, currúq; tremendo
Sanguineam exquassit. Diuam, iunctosq; dracones
Inuita iugulauit heras, seuosq; paratus

Propulit i patriã Rhodopes iuga ntinguida Thracẽ.
Hæc dum sæpe facit regum pacator, honeste
Consenuit peregri, patria priuatus amata.
Atq; ut scire queas quo sis genitore creatus,
Eccui quære duci, de tot qui nostra per Indos
Signa ferunt, de tot, qui cum Mauritia Pœnis
Bella gerunt, plus detulerit rex noster honoris.
Sæpe equidem memini, & merito, redeuntibus aula
Esse interdictum. multis, nec ad oscula dextræ
Admissis, etiam probrosa ob crimina dictam
Iure diem, atq; reos, de maiestate minuta,
Dẽq; peculatu, causam dixisse coactos.
At pater ille tuus rediens, susceptus amice
Iniecta obstipuit regalia brachia collo.
Ne te detineam, uixit patriæq; Deoq;
Ciuis honoratus, diues sine sordibus ullis.
Quiuis uita suis quam ciuibus utilis esset,
Omnibus ordinibus respublica mæsta probauit,
Quum gemitu confusa ruit morientis ad ædeis,
Quum tot ad elatum coierunt undiq; turbæ,
Ut nec eas colles caperent, nec tecta, uiaq;
A quot erant qui se lamentarentur in illo.
Hic sibi narrat opem latam, gratisq; fuisse,
Alter agit grates alieno ex ære solutus.
Hic uetiu, necli, corpus debere fatetur.

Quot fuit auxilio pupillis ille, quot orbis
Dos data uirginibus memorat. Sermo unius, & uno
Ore, grauem factam iacturam funere tanto.
His nisi tute putas stringi te laudibus, unquam
Néue sinisterior, ne dexterior ue ferare,
Neu digitum transuersus eas, quin totus eandem
Insistas peragásq; uiam, teris auia, nunquam
Ingressurus iter melius, frugine futurus,
Magnarum sed diues opum, uirtutis egenus,
Vixq; alia à turba re distaturus inepta,
Quam qua strigoso porcus præfertur obesus,
Nullum mirificum patriæ sumendus in usum.
Non aliter, quam quum, si forte caballus ab acri
Degenerauit equo, demuntur ephippia tardo
Et phalera, tonsisq; inbis, inglorius ipse
Saxa moletrinae uersans onerosa senescit.
Aut siquid melius, uel clitellarius exit,
Vel trahit attrito non sponte petorita collo.
Sin autem generose puer te respicis, ista
Nec canimus surdo, uerum uiuisq; sapisq;
Ebullitq; tibi circum præcordia sanguis,
Quæ monita audisti nunc, de genit ore sequendo,
Danda opera, ut gnatis, de te, post ipse relinquas.

FINIS.

1.
IN . L . ANDREAE
RESENDII VINCENTIVM LEVITAM
ET MARTYREM, EIVSDEM LO-
CORVM OBSCVRIORVM
ADNOTATIONES.

AD STUDIOLOS ADOLESCENTES.

*V*um nequaquam consilij mei esset, in
*V*incentium nostrum aliquid commenta-
ri, studiose adolescentes, & eo uel solum,
uel potissimum animo edere cōstituissem,
ut Martino Ferrariae homini cum primis amico, ac
de me bene merenti morem gererem, uobis faciliorem
eius poëmaticis intellectū cupientibus, coactus sū tumul-
tuaria opera, dum carmina ipsa excunduntur, adno-
tationes has intra dies decem & conceptas & natas
præcipitare. Vestrae autem humanitatis erit, boni &
æqui, quales quales eæ sunt, rei siue necessitate, siue
celeritate consulere.

VINCENTI. ec. Status causæ est, uera uirtute
& religione cælum adiri. Quos Deos finxit anti-
quitas, etiam ipsum Herculem, falso in cælum rela-
tos. Diuinos enim honores, hoc est, ut homines diui fi-
ât, Dei opt. max. munere heroibus uere pijs, nō autē
sceleratis tyrannis, solere contingere. Quum autem sa-
cratissimus Christi martyr *Vincentius* inter eos emi-

neat, qui inlustriori pietate se pro uera religione denouerunt, iure optimo & diuum haberi, & a pijs hominibus ueneratione magna coli. Et adsumptionis huius probatio, in demonstratiuo genere, priori libello abunde satis uersatur. Posteriori, quoniam modo Olysiponem translata fuerint eius reliquiae, iuxta annalium nostrorum fidem, continetur.

- 1. **OLYMPO ADSERVIT.** id est, in Deorum retulit numerum. Et dictum est ea formula, qua & illud metam. primo. Ede notam tanti generis, meq; adfere caelo.
- 2. **FALSO.** absq; ratione. Sallust. Falso queritur de natura sua genus humanum.
- 3. **VOTIS QVE** uocauit. ut Virg --- & uotis iam nunc adsuesce uocari.
- 5. **INGENIO** quicq; ec. Treis tangit modos claritudinis & immortalitatis apud homines promerenda. Ab studijs, & ingenij dotibus, a rebus bellicis, & a meritis in rem publicam.
- 6. **AETERNIS** factis. Participium est, non nomen. Durat, inquit, sua praemia illis, qui ob talia merita aeterni sunt facti, hoc est, hominum memoriae commendati.
- 7. **IGNEA VIRTUS.** Est ita possit hic dici uirtus ignea, quem admodum apud Lucanum. li. ix.

Semidei manes habitant, quos ignea uirtus.
Innocuos uita, patientes ætheris imi,

Fecit. & Maroni. --- ardens euexit ad æthera uirtus,
tamè proprie uirtutem eam intelligit, quam theologi
Caritatem uocāt, quæ ignea .i. ardens diuini amoris
igne rectissime adpellatur, & omnium altarum for-
ma est. Pietatem uero in deum, hic dicit, quam Græci
eusebian, & latrian, quæ soli deo debetur.

7. Pura ueste. Ex ritu pontificali dictū est. Tali enim
utebantur pontifices in sacris faciendis.

A Encid. 12. --- Purâq; in ueste sacerdos,
Setigeræ foetum suis, intonsâmq; bidentem Attulit.

8. CASTI. tā religiosi, quā a libidine alieni, ut Vir-
gil. Quisq; sacerdotes casti, dum uita maneret.

9. PHRYGIS AMPHOR. A. ec. Sēsus est

Dies Vincentio dicata, hodie uoluto anno nobis re-
diit, quū ingresso in Aquariū sole, Lyra occidit. Et
significatur dies xi. cal. Februarij. Nam referēte Co-
lumela li. xi. cap. 2. decimo septimo cal. Februarias sol
in Aquarium transit, & xi. cal, Fidicula uespere
occidit. Fidiculā autem uel Fidem, latini dicunt, quæ
a græcis lyra nuncupatur, auctore Varrone cap. 5.
lib. de re rustica secūdi. Ouid. itē Fastorū primo, qua-
tuor hoc carminibus declarauit.

Hæc ubi transieris capricorno Poëbe relicto,

Per iuuentis curres signa regentis aquas.

Septimus hinc oriens quum se demiserit undis,

Fulgebit toto iam Lyræ nulla polo.

Cæterum Aquarij signum ad Phrygem, hoc est,

Ganymedem retulimus, Ouidium sequuti, fastorū. ij.

Iam puer Idæus media tenus eminet aluo,

Et liquidas misto nectare fundit aquas, quum sint
qui ad Deucalionem potius retulerint. Vnde est illud
Lucani. Deucalionæos fudisset Aquarius imbres.

Vtraq; tamen opinio recitatur apud Higiniū, apud
quem etiam de Lyræ plus satis.

10. **BONA MENS.** Mentem ueteres ut Deam
colebant. Plin. li. 2. cap. 7.

11. **OLYSSIS MOENIA.** Olisponem. Nar-
rabitur libro posteriore.

12. **IMPERIUM Diocles.** Narratio est. Dio-
cles autem idem est qui & Diocletianus, de quo ita
Sextus Aurelius Victor. Diocletianus Dalmata
Amilini senatoris libertinus, matre paruer atq; op-
pido Dioclea, quorum uocabulis, donec imperium
sumeret, Diocles adpellatus, ubi orbis Romani po-
tentiæ cepit, Graium nomen in Romanum conuer-
sit. Hactenus Victor. Quia uero Diocletiani uo-
cabulum non tam commode uersus legem ingredi po-
terat, usi sumus potius nomine Dioclis,

13. *VLTIO* pro *Cæsare*. Hæc historia sic habet. Numerianus *Cæsar*, frugi & bonarum artium iuuenis, in castris ab *Arrio Apro* socero suo imperij cupido, per fraudem interfectus est. Id quum ægre tulisset exercitus, *Dioclem* imperatorẽ elegit, quum prius iurasset, non suo dolo Numerianum interfectum. Cui rei ut fidem faceret, *Aprum* contionantem adortus, gladio confodit. Quare & à militibus mox imperator salutatus est, & à senatu postea cõfirmatus. Hæc diffusius apud *Eutropium*, & *Pomponium Letum*.
14. *SE DIVORVM* sanguinis unum Iactaret. *Diocletianus*, *Iouij* sibi prænomen indidit, quasi *Iouis* esset beres, sicut & *Maximianus* imperij socius *Herculium* se adpellauit. Præterea, se ut Deum adorari iussit, sicut in chronicis refert *Eusebius*.
15. *DECIMA* strage. *Decimam* enim post *Neronẽ* in *Christianos* persequutionẽ mouit *Diocletianus*.
16. *TANTI* collega furoris *Maximianus* erat. Huc siquidẽ *Diocletianus* prius *Cæsarẽ*, deinde *Augustũ* fecerat: *Constantio* & *Galerio* creatis *Cæsaribus*. Nam postea quæ imperiũ consortes habere coepit, senior *Augusti* retento nomine, ad consortium adlecto *Cæsaris* nomen tribuebat, qui tamẽ *Augustali* maiestati ut superiori deferret. Hinc legimus *Cõstantinũ*

treis filios suos Cæsares fecisse. Erant igitur Cæsares, quasi designati Augusti, ac imperij subcessores, ut nostra ætate, electi reges Romanorum. Eusebius lib. 3. ecclesiasticæ historiæ, cap. 5. de Diocletiano & Maximiano loquens, Augusto, inquit, in eadē urbe simul cū Cæsare constituto. Imperator tamē Valēntianus, ut ait lib. 27. Ammianus Marcellinus, more institutum antiquitus supergressus, nō Cæsares, sed Augustos germanum nuncupavit & filium. Benevole satis. Nec enim quisquam ante hac, inquit Marcellinus, adsciuit sibi pari potestate cōlegam, præter principem Marcum, qui Verum adoptiuum fratrem absq; diminutione aliqua, maiestatis imperatorie socium fecit.

17. **ALTER IN HESPERIO** ec. Horostus sic ait. li. 7. cap. 25. Interea Diocletianus in oriēte, Maximianus Hercullius in occidentē, vastare ecclesias, adfligi interficiq; Christianos, decimo post Neronem loco præceperunt. Quæ persecutio omnibus ferre ante actis diturnior atq; immanior fuit. Nam per decem annos ec.

18. **CÆDE** triumphali numeri creuere superni. Diuorum numerum significat, infinitis prope martyribus auctam. Sicuti libet hæc latius videre, is octauum Eusebii libram ecclesiasticæ historiæ legat.

19. **SEVA PER ACTVRVS** scelus man-
data minister. Nota est in historijs martyrum sceli-
tia Datiani.
20. **HESPERIAE EXTREMAE.** etc.
Mediterranei maris periphrasis est. Hesperiam au-
tem extremam, Hispaniam dicit, ut Horatius.
Qui nunc Hesperia uictor ab ultima.
- FVNCES PER ARTAS.** Fretum Her-
culeū intelligit. Et uidenda est Mela descriptio, iux-
ta quam haec dicta sunt.
21. **PER** petuam dirimens Calpen. Ex opinione co-
rum loquitur, qui Calpen montem ab Hercule discis-
sum putauere, & utrimq; positis columnis, altera in
Hispania parte, in monte ad quibus radices Calpe
est oppidum, quod Gibraltare nunc uocatur, altera in
Africa monte, ad Septam urbem illam nominatis-
simam, freti angustias ab illo fuisse designatas.
22. **AERVMNOS A Saguntos.** De Sagunto
multa passim. Est autem ea quae nostra tempestate
in ignobilem prope uicum redacta, ab indigenis Mon-
uedre, hoc est, Mons uetus adpellatur,
23. **SUCRONIS** dixere sinum. De sinu Sucrone
si, ita dicto à flumine quem recipit, haec Mela. Prior
Sucronensis dicitur. Maior hic magno satis ore pe-
lagus adciens, & quo magis penetrat angustior,

6.
Sætabin, Thuriam, & Sucronem, non magna exci-
pit flumina.

24. **VALENTIA** surgit, Bruti opus. Viriatus
Lusitanus ille, Hispaniæ Romulus, ut inquit Flo-
rus, quum post varias cõtra Romanos uictorias, per
fraudẽ & insidias domesticas, agentẽ Seruilio, interẽ-
ptus esset: milites eius quã se tutari poterant, dispersi
uagabantur. Interea quum in Hispaniam uenisset
Brutus, & e republica iudicaret pacatas Viriati
copijs conditiones offerre, agrum & sedes ad habitã-
dum, postis armis, illis adsignauit. Condiderunt igitur
oppidum, quod Valentiam, credo a fortitudine
militari, adpellauerunt. Meminit huius rei etiam Sa-
bellicus, lib. ix. quint. a. A Eneados,

25. **EXAUCTORATO**. id est, ab armis di-
misso. Auctorare enim est obligare. Vnde auctora-
ri milites. i. sacramento adstricti. Exauctorati uero
a sacramento quo obligati & adstricti tenebantur ab-
soluti. Liuius li. 6. belli Macedonici. Milites exaucto-
ratos dimisit. Et ita sæpe apud eundem. Erat tamen
duplex exauctoratio, sicut & duplex missio. Alte-
ra, quum militibus opus non erat, quæ uocabatur bo-
nesta, quemadmodũ legimus in multis inscriptionibus.

MISSVS HONESTA MISSIONE.

Altera, quæ ignominie causa fiebat, quum iubeban

tur milites cōtumeliose arma deponere. Dicebāturq;
tunc **FIERI QUIRITES**. Lampridius in
Alexandro. Severitatis autem tantæ fuit, ut sæpe
legiones integras exauctorauerit, ex militibus **Quiri-
tes** adpellans. Post. Continete igitur uocem truculē-
tā ec. ne uos hodie, uno ore atq; una uoce, **Quirites** di-
mittā. Sequitur. Quū nihilominus post ista fremerēt,
exclamauit. **Quirites** discedite, atq; arma deponite.
Huc referendum est illud **Cæsaris**, apud **Lucanum**.
Tradite nostra uiris ignaui signa **Quirites**.

16. **BRVTI** moenia .i. **Valentiam**. superius dictum.
17. **VALERVS**. Concisione dictum, pro, **Valeri-
us**. Vt **Virgil.** **Æneid.** x.

Quem tamen haud expers **Valerus** uirtutis auitæ
Deiicit.

18. **NIGRICANS** lanugo .i. subnigra, aliquantu-
lum nigra, qualis in iuuenibus pubescētib; esset solet.
Plin. li. 10. cap. 3. colore nigricans. Et alias sæpe.

19. **DICTIS PELLACIB;** Blandis, & ad de-
cipiendum adpositis. **Æneid.** ij. --- inuidia post-
quam pellacis **Olyssi**. ec.

20. **SUFFITE**. Hoc est, subfumigate. **Georg.** 4.
At suffire i thymo, cerās q; recidere inaneis
Quis dubitet? Et altaria dixit angusta .i. religione
& augurio consecrata, sancta. **Quid.** **Fastorum.** 2.

Sancta uocant augusta patres, augusta uocantur
 Tempa, sacerdotum rite dicata manu.

Hinc etiam Dij, augusti dicebantur, sicut legimus
 in antiquis inscriptionibus. MARTI AVG.
 SACRVM. ISIDI AVG. cc.

31. COGNATAQVE numina terris. Deos
 ex hominibus factos finxit antiquitas. Quare erga
 homines deorum beneuolentiã ex cognatione arguit.

32. PROLES Latoia, Apollo Latonæ filius.

33. NOV Factio. Christiana religio. Ex persona
 enim Datiani seruatür decorum. Nam factio, sedi-
 tiosum uocabulum est. Et Christianos ethnici sedito-
 sos factiososq; iudicabant, imo etiam superstitiosos.
 Tanta cæcitate miseri tenebantur.

34. O VALERI. Adcentu in prima syllaba enun-
 ciandum est, contra uulgatos grammaticorum cano-
 nis. Sicut & apud Horatium. Nulli flebilior, quã
 tibi Virgili. Item apud Martialem.

Quinte Caledonios Quidi uisure Britannos.
 Sed de hac re multa Gellius, & plura Arius Lusita-
 nus magister olim noster, in sua prosodia.

35. ADGREDIOR. Præsens est pro futuro,
 consueta & eleganti loquendi formula, quam in com-
 mentario latinæ coniugationis iam ante adnotauimus:

36. DICERE pro nobis. Antistes Valerius, beati

Vintentium à pueritia literarum studiis adprime eruditum, diaconum ordinavit, & quod impeditionis ipse esset linguæ, illi iunxit, ut ipsius in urbi ministerio vicem suppleret.

37. **QUÆSITOR**. Quæstor est, qui quæstionem habet in rei caput. Cicero in Vatini. Quæro ex te Vatini, &c. nunquis reus in tribunal sui quæstoris adscenderit. Hinc Maroni *A* Encid. 6. Quæstor Minos urnam mouet.
38. **DI** a virtus. Nunc diuina, ut apud Horatium Sententia dia. & Lucretio li. 5. omnia dia. Aliquando *Dius*, pro generoso. De qua re multa à nobis alio loco disputata.
39. **GENITORIS** imago. Filius in diuina triade Patris imago dicitur, eo quod Pater Filium sibi similem absq; principio genuerit. Hinc Paulus capite. 1. ad Hebr. epist. Christum seruatorem nostrum, expressam imaginem substantiæ Patris, mire proprie adpellauit.
40. **FLATUS** utrimq; amor, idest Spiritus sanctus, adspiratus & procedens utrimq; , hoc est, & à patre, & à filio.
41. **SOLO** effinxit sermone. Si Sermonem uelimus accipere pro ipso Dei filio, sensus est, per Filium, & cum Filio, Patrem omnia fecisse, iuxta illud. Omnia per ipsum facta sunt. Nec est quare refugiat quis, Dei

Verbo, Sermonis uocabulū tribuere, satis usitatū ue-
terib. quum etiā pientissimus ille Prudentius cecinerit

Ades Pater supreme,
Quem nemo uidit unquam,
Patriſq; Sermo Chrifte,
Et Spiritus benigne.

Et ecclesia publice in templis canat, Dum medium
silētium tenerent omnia, & c. omnipotens Sermo tuus
domine à regalibus sedibus uenit. Si uero simplicius
Sermonem adcipere uelimus, sensus erit, Deū ex solo
imperio creasse uniuersa, iuxta illud Dauidis, Ipse
dixit, & facta sunt, mandauit, & creata sunt.

42. **FANDO** omnia fecit. Hoc est quod modo expo-
suimus. Dixit, & facta sunt.

43. **IGNIBVS** micantibus, idest, stellis.

44. **ANNI** horas. Quatuor anni parteis, horas uo-
cauerunt ueteres. Hinc Horat. in arte--ô ego læuus,
Qui purgor bilem, sub uerni temporis hora.

Et primo epistolarū, Septembreis horas, dixit lepi-
dissime. Heic, horarum ambiguitatem tollit patrius
casus. Nam ideo anni horas dictum est, ne de horis
diēi partibus quis intelligeret.

45. **TEMPLVM**, à tuēdo dictū anti qui tradidēre.
Templūmq; ait Festus, locum esse qui ab omni parte
uideri, & ex quo pars omnis possit adspici. A qua

origine, uerbum etiam, Contemplor, deriuatum est. Vnde cælum, quod ipsum maxime tuemur, Iouis templum Ennius adpellauit.

Contremuit templum magnum Iouis altitonantis.

Vniuersa igitur mūdi fabrica, quā omnipotens ille architectus nobis cōspiciendā proposuit, nō iniuria Dei ipsius templum uocatur, in quo ueluti in pulcherrimo creaturarum omnium theatro, homo cōlocatus est, ut quum ea cuncta contempleretur, ad ipsum admirabilem uniuersi huius opificem intelligendū, excitaretur, & deniq; intellectum, summa pietate coleret. Reddamus nunc rationem, inquit Firmianus cap. 5. libri septimi Diuinarum institutionū, quare hominem ipsum fecerit. Sicut ergo mundum non propter se Deus fecit, quia commodis eius non indiget, sed propter hominem, qui eo utitur, ita ipsum hominē propter se. Quae utilitas Deo in homine, inquit Epicurus, ut eum propter se faceret? Scilicet ut esset qui opera eius intelligeret, qui prouidentiam disponendi, rationem facienda, uirtutem consummandi, & sensu admirari, & uoce proloqui posset. Quorum omnium summa hæc est, ut Deum colat. Is enim colit, qui hæc intelligit. Is artificem rerum omnium, is uerum patrem suum debita ueneratione prosequitur, qui uirtutem maiestatis eius de suorum operum inuentione, inceptione, perfectione,

metitur. Hæc Lactantius. Ex quibus, satis patet octo borum carminum sensus.

6. Porro ad imaginem Dei factum hominem, atq; non ex nobiliori quam ex Luto materia, cognitissimum est ex Genesi.

7. *ALT AQVE* cæli Numina nil ueritus &c: Hoc est quod conqueritur Paulus, cap. i. ad Roman. Mutauerunt gloriam immortalis Dei, in imaginem non solum mortalis hominis, uerum etiam uolatilium, & quadrupedum, & reptilium. David etiam exclamauit, Simulacra gentium, argentum & aurum: opera manuū hominum, os habent, & non loquentur. & c

48. *SIGNA* hæc sunt &c. Præobcupatio est. Dicerent fortasse gētiles idololatræ. Hæc nos simulacra non colimus, nec Deos esse putamus. Tantum signa esse Deorum, qui in cælis sunt, adfirmamus. Hæc illi si responderent, Sit ita sane, inquit Vincentius. Sed quorum Deorum hæc signa sunt, aut quos nam Deos adpellatis? Homine's ne flagitiosos, turpeis, &c. Inde sequitur probatio. Talis tibi Iupiter, &c. Exstat festiuissimus Luciani dialogus, in quo Diogenes apud inferos Herculem adloquitur, seq; mirari dicit, quod ille mortuus sit, cui tanq; deo solui essent homines sacrificare. Cui Hercules ita respōdit. Ego inquit, uerus Hercules non sum, sed simulacrum eius.

Ipse uero Hercules, in caelo est cum sua Hebe. Tunc Cynicus. Imo profecto tu uerus Hercules es, simulacrum autem tuum apud Superos. Et reliqua quæ summo lepore à theos ille disseruit. Usq; adeo, etiã ethnici, siqui paulo sapientiores erant, suos irridebant deos.

49. **TALIS** tibi Iupiter altus. Pleni sunt omnes poetarum libri stuprorum & adulteriorum Iouis. Hinc illud Catulli.

Sæpe etiam Iuno maxima cælicolim,
Coniugis in culpa flagrauit quotidiana;
Nos cens omniuoli maxima furta sui.

50. **HELLESPONTICVS**, id est, Priapus, à patria Hellesponto. de quo ita Sacer Prudentius. Hic deus è patrio prænobilis Hellesponto, Venit ad usq; Italos, sacris cum turpibus, hortos.

51. **DEOIDOS**, id est, Proserpinæ. Nam Ceres, inter reliqua cognomina, etiam Deo à græcis dicitur. Hinc Deois patronymicū nomen, hoc est, Proserpina Deûs filia. Ouid. metam. ix. --- uariis Deoi da serpens.

52. **ANIMOS** A senectus oppetere. id est, ad oppetendum. Oppetere autem pro, mori, absolute, etiam Virgil. dixit. A Eneid. i. Troiæ sub mœnib. altis Contigit oppetere.

53. **LEMVRVM** flamen. Lemures sunt laruæ

nocturna, malorum geniorum imagines. Quibus ar-
cendis, Lemuria, idest, sacrum lemurius festu, celebra-
bat antiquitas. Ouid. fastorum. s.

Ritus erit ueteris nocturna Lemuria sacri,
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.

54. PIIS heroibus. idest, martyribus.

55. IRIT ATQVE. Iritare, est ad iram concitare.
Quod uidetur explicasse Ouid. metam. 8.

Vulneris auctor adest, hostemq; iritat ad iram.

Quare uno tantum. R. scribendu esse ducimus. IRI-
TO non autem duplici, IRRITO.

56. PULS ABERE. idem est, quod uerberabere.
Cicer. act. 7. in Verrem. Sex lictores circumstant
ualentissimi, & ad pulsandos uerberandosq; homines
exercitatisimi.

57. EXSILIVM. Exsulo, dixerunt uetustiores gram-
matici, quasi ex solo eo. Quare testibus Scauro, Ca-
pro, ac Prisciano per. X. & S. literas scribendum
est. Sic exsilium, idest, patrij soli priuatio.

58. EXTORRIS. idem est, quod exsul. Sed ex-
torris, ideo dicitur, quasi illi torris interdictus sit.
Aqua siquidem & igni interdicebatur. Linius lib. 5.
ab urbe. Exsul atq; extorris ab solo patrio. Pontifi-
cij iuris professores, excommunicatum a participantibus,
eum qui extorris iubeatur esse, adpellant.

59. **CONSCISC** *AT* fata necēmq; sibi. De uerbo
 Conscisco, dictum satis à *Valla*, lib. 5.
60. **FIDIBVS** dislētite. i. fidiculis. de quib. *Valla*. li. 1.
61. **PROSCINDER** *E* uerbis. idest, lacerare, con-
 tumelijs adficere. *Suetonius* in *Augusto*. cap. 13. Hūc
 foedissimo conuicio coram prosciderunt.
62. **FAXOQVE** idest, faciā, *Virg.* *A* *Eneid.* 9.
 Haud sibi cum *Danais* rē, saxo, & pube *Pelasga*
Esse putent.
63. **INTENSO** luxata trocho, suo loco mota.
Plin. lib. 28. cap. 2. *Cato*. prodiit luxatis mēbris car-
 men auxiliari. Trocho, idest, rota tortoria à *Græ-*
cis excogitata, quæ apud illos trochós, a uerbo trócho
 idest, curro, adpellatur. *Cicero*. 5. *Tuscul.* In rotam,
 idest genus quoddam tormenti apud *Græcos*, beatā
 uitam non adscendere.
64. **AMBEST**. à uerbo *Edo*, es, est, componitur
Ambedo, ambes, ambest, interposita. *B.* inter uerbū
 & præpositiōē, *AM*, quæ circū significat. *Am-*
bedere autē, uel *ambesse*, est circum edere. *Plaut.*
Mercat. Suae uxoris dotē *ambesse*. Et proprie de-
 flamma dicitur, *Ambest*. ut *A* *Eneid.* 5. -- flam-
 misq; *ambesa* reponunt *Robora* nauigijs.
65. **DILANCIN** *AT*. à *Lancino* deductum est.
 Est autem *lancinare*, idem quod *lacerare*. *Plin.* lib. 11.

cap. 34. Est & uolucres canibus peculiare suum malū,
 aures maxime lancinans. Apud Catullum, bona pa-
 terna lancinata dicuntur, hoc est, dissipata, dilacerata,
 ac dilapidata.

66. **ILLE** sub hac: 1. statim ac mox, post hac. Ci-
 cero Planco, lib. 10. Sub eas literas, statim recitatae
 sunt iuae.

67. **CATASTA** AE, Catasta machina erat lignea
 qua serui aut uincti custodiebantur, aut exponeban-
 tur uenales. Plin. li. 35. cap. 18. Talem in catasta uidere
 Chrysogonum Syllae. Tibull. lib. 2. eleg. 3. regnum
 ipse tenet, quem saepe coegit Barbara gypsatos ferre
 catasta pedes. Pro eodem nonnunquam sumi caueam
 putamus. Ouidius in Ibin.

Inclususq; necem cauea patiaris, ut ille
 Non profectura conditor historia.

68. **BOSQUE** Perilleus. Perilles Atheniensis ut
 placeret Phalaridi famose crudelitatis tyranno, ex
 cere taurum fabricauit, in quem quum inclusi essent ho-
 mines, subdito igni, mugitū potius quam uocem emit-
 tere uiderentur. Pro quo inuento, id a nunquam ali-
 as minus crudeli tyranno reportauit, ut primus ipse in
 suum illum taurum inclusus, & exustus, ingenij male
 conlocati poenas daret. De qua re multa passim
 epud auctores. Ouidius lib. 5. de tristibus, eleg. 1.

Ipse Perillao Phalaris permisit in ære,

Edere mugitus, & bovis ore queri.

69. *A* scelus De, *A*, interiectione leni spiritu enunciat da, adnotabimus in fine. Cæterum, En trahitur per terram nobile corpus, pathos est, ad imitationem Lucani lib. 4. Libycas en nobile corpus Pascit aues, nullo contactus Curio busto.
70. Potis es. pro potes. Neque enim aliud est, possum. quã potis sum. Adnotavit Donatus in Terentium. Et in teriectionem PRO. sine adspiratione, & adcentu circumflexu scribimus.
71. *P*ectinibus. scilicet ferreis, quales sunt, quibus lanam pecti uidemus.
72. *VOT* *A* nec eludit, id est, nõ fraudat, cassa ue esse permittit *Nã* Eludere, inter alia, significat etiã exspectationẽ fallere. Cicero pro Milone, Rempub. in suis cogitatis & furoribus eludere, Et act. 2. in uerrem, ludicij exspectationem eludere dixit. Tibullus quoq; Seges eludit messem.
73. *IOVI* Lapidem. Inrisio est, quum Ioui dixerit, addidit per adpositionem, Lapidem. Est & inter adagia,
74. *IOV* Em lapidem iurare, de quo uidere licet Erasmi Chiliadas.
75. *M*armoræ calato pressum puluinar. Puluinar hoc loco significat puluiniũ super quẽ simulacra recubẽtia

conlocabantur, ut eminentiora uiderentur. Cicero pro domo sua. *Aram, & adiculam, & puluinar,* sub saxo sacro dedicauit.

75. **NEC** prece adoratus. Adoratus .i. pie & religiose cultus, & ut faueat, uenerabūde postulatus.
76. **SEMVSTVM**. semustum, ita, ut adhuc torres arderent, nondum in prunas redacti. Quo significatur maior incendij uis ab inflammatis titionibus. Dicitur autem semustus per synæresin. *Aeneid. tertio.* Fama est, Enceladi semustum fulmine corpus, &c.
77. **CREPIDO**. i. salis in igne crepitantis impetus.
78. **CAUTERLA**. Ea sunt ferrea instrumenta quibus morbi alioqui insanabiles inuri solent.
79. **ARVINA**. Pingue illud inter cutem & uiscus, aruina dicitur. Vnde *Aeneid. 7.* --- & spicula lucida tergent *Aruina pingui.*
80. **MVTI**, pro, Mutij, synæresis est, aut potius synizesis notissima nominū in *IVS*, aut *IWM*, desinentiū, ut Terentio, *Id negotij* Lucretio, *Nec ratio remedi.* Virgilio, *Urbem Pataur.* Cura peculi. Iuuenali. *Antoni gladios.* & multa passim talia. Nec solis ea synæresis poetis est familiaris, sed illam etiam oratores adamarunt, quod in antiquis, & manu scriptis codicibus frequentissimum est. Pridie quā hæc commenta rer, deduxit me Franciscus Hollādicus meus, iuuenis

admirabili ingenio, & *Lustanus Apelles*, ad *Olistponense* suburbium, quod *Sanctos* uocant *Veteres*, propterea quod sepulti olim ibi fuere sancti Christi martyres fratres, *Verissimus*, *Maxima*, & *Iulia*. Deduxit ergo me ad *uiridarium regium*, in *maris plātatum crepidine*, atq; ibi antiquam hanc inscriptionem ostendit,

L. VALERIVS. GAL.
SEVERVS. AN. L.
H. S. E. S. T. T. L. FILI
PATRI. P. C. ET.
Q. SERTORIVS
CALVVS. ATFINIS

ubi *FILI*, unico. I. in nominatiuo casu numeri pluralis adnotauimus, ut nihil dicam de uerbo *ATFINIS* per. T. scriptum, quod ad præsens institutum non pertinet. quod ipsum tamen nemo sciolus repreendat. Positum enim est. T. pro. D. littera sibi cognata. Quod etiam *Caristus* adnotauit, & innuit *Quintilianus*. Nos tamen per. D. ad finis scribimus, non per. T. Sed hæc alio loco à nobis tractantur copiosius.

81. Cæterum, *Mutij Scæuolæ*, & *Atulij Reguli*, uulgatior historia est, q̄ ut admoneri debeat,
82. *AD AVREA* sidera uocetur. Ita *Catullus* *Volo te actuos amores Ad cælum lepido uocare uersu*. Idest, extollere, ualde laudare.

- 83. *Pietāsque Fidēsque. Fere idem nunc sunt. Pietas enim pro eusebia, & cultu ueri dei, Fides uero, pro persuasione firmissima de diuinis oraculis, & promissionibus, adicipienda est. Sed in idem recidunt, quum magna sit pietas, & uerissimus cultus, Deum ueracem credere, & ut talem, summa pietate colere. Sed hæc huius loci non sunt.*
- 84. *MĒNS ferrea frangi, idest, non mollior ad frangendum, quam ferrum est. Et est græca loquutio, qualis illa Horatij in arte poetica. Cereus in uitium flecti.*
- 85. *FVRVA. idest. nigra. Ouid. metam. 5. Ex Acheronte suo furnis peperisse sub antris.*
- 86. *AETERNÆQUE in nocte, idest, continua. ut Ouid. metam. i. Ver erat æternū. Ita nox, idest obscuritas speluncæ, æterna uocatur. Præcessit enim Nulli unquam soli penetrabilis.*
- 87. *TRISTIA conuoluens inter solatia corpus. Tristia solatia uocat, tormentorum illā cessationem, cum horrore loci, & carcerali squalore coniunctam.*
- 88. *DIFFISIS---nubibus. Fulmina, & fulgura, siue fulgetra, fissis nubibus erumpunt. Plin. lib. 2. cap. 43. Si in nube luclatur flatus aut uapor, tonitrua edī, si erumpat ardens, fulmina. Si longiore tractu nitatur, fulgetra. His findi nubem, illis perumpi.*
- 89. *QVĪD AM niueis pulcherrim⁹ alis. Describi-*

- tur angelus qui beatum *Vincentium* adloquutus est.
90. *DIUVMQVE* ministri, idest nuncij. Id enim angelus significat, unde & *Paulus*, administratorios eos adpellauit spiritus.
91. *LÆTITIA* Christo ferremus. Officium angelorum est, nos nostraq; bona opera Deo offerre. Hinc est, quod angelus *Thobiae* dixit. Quum orabas cum lacrymis, ego obtuli orationem tuam domino. Et seruator noster *Luca*, 16. Adcidit autem ut moreretur mendicus, & deportaretur ab angelis in sinum *Abrabæ*.
92. *RELIGIO* simulata, periphrastis est hypocrisicos.
93. *FR AVDIBVS* oblita uita. à uerbo óblino, uenit óblitus. *Cicero* *Philipp*. xi. Atq; cum nondum tãto parricidio óblitum, hostem sua sententia indicauit. Et *Philipp*. 14. Antoniorum uitam libidine flagitiosa óblitam, dixit idem *Cicero*.
94. *NNNQVAM* spe pauit inani. i. falso oblesctauit ac tenuit. ut *A Encid*. 10. -- spes pascis inaneis.
95. *EXCVBITOR*. Custos peruigil. *Colum*. li. 7. cap. 12. Quis excubitor inueniri potest uigilantior? quum de canibus loqueretur.
96. *PARNASSIA* tesqua. Agrestia loca, quæ aliqui dei sint, tesqua dicuntur, *Varrone* auctore.
97. *HIPPOCRENEN*. idest fontem *Bœotia*

musis sacrum, sic dictum, quoniam ab equo Pegaso factus sit. Ouid. fastorum. 5.

Dicite, quæ fontis Aganipidos Hippocrenes Grata Medusæi signa tenetis equi. Alij de Cadmo Græcarum literarum repertore, ad eum fontem talia meditari solito, fabulantur.

68. INVVSQVE. idest Pan. Auctor Servius super illud A Encid. 5.

Pomerios, castrumq; Inui, Bolámq; coramq;

99. QVI præsidet Albæ Iupiter Iliacæ. Duobus potissimum locis colebatur Iupiter à Romanis, in arce Capitolina, sine Tarpeia, & apud Albam. A Capitolio, dicebatur Capitolinus, à Tarpeia, Tarpeius. Cicero pro domo sua. Te Capitoline, quem propter beneficia, populus Romanus optimum, propter uim, maximū nominavit. Ouid. Fastorū. 6.

Iunctaq; Tarpeio sunt mea templa Ioui.

Qui Albæ colebatur, adpellationem Latialis habebat. Hinc Lucanus. lib. i.

Et residens celsa Latialis Iupiter Alba. Quærebant igitur nunc, quando similia bis miracula fecisset Iupiter, siue ille urbanus, siue Latialis, qui præses esset Albæ Iliacæ, idest, Troianæ, à Troianis conditæ.

100. SVSVRRA -- Colchidos. i, carmina magica ueneficæ aliquuius, qualis fuit Colchis illa Medea.

F ij

101. *VT* pigros &c. Inter tormenta, calido adhuc sanguine, uulnera recentia minus dolēt. Sed postquam sanguis interius receptus, exteriora relinquit, & incipiunt frigere membra, ac uulnera præ frigore constringuntur, cutē mē adducūt, tum si asperius tractētur, nimio dolore excruciat. Quare tyrānus decreuerat beatū Vincentium sinere tantisper requiescere, dū frigente iam sanguine, uulnera solidari inciperent, ut sic maiore cum dolore iterum torqueretur.
102. *SVPPVRATA*. id est loca læsa, quorum sanies iam in pus cōuertebatur. Suppurari autem solent uel abscessus, hoc est, apostemata, uel uulnera, quum prius cutem adducunt, si negligentius curentur. Verbum autem *Focillat*, à foueo factum est.
103. *PELVSIACA* Plagula. Fascia lini Pelusiaci, à Pelusio Aegypti ad Nilum oppido. Dicta est autē plagula, per diminutionē, à plaga, priori syllaba correpta, quæ cæli uel terræ spatium longius quam latius, ad modum fasciæ, significat. Vnde Statius siluarum lib. i. circulum cæli lacteum plagam lacteam adpellauit. Quin & uiam Domitianam, stratam marmore quadrato, plagam dixit marmoratam, quarto siluarū libro. Inde & Plinius lib. 13. cap. 12. de chartis loquens, plagulas papyri, dixit fascias illas, quas Lusitanæ, folia papyri, nominamus. Premitur, inquit, deinde

prælis, & siccantur sole plagula, atq; inter se iunguntur. Et quoniam hoc defleximus, adnotare libuit, Plinium scapum papyri dixisse, quod nos Lusitani manū papyri solemus uocare, dum uicenis plagulis scapū constare dixit, licet nostras papyri manus uicenis quinis plagulis conficiatur.

104. **ZOELICA** lina. Plin. lib. 18. cap. 1. Ex eadem Hispania Zoelicum uenit in Italiam, plagis utilissimum. Ciuitas ea Callæcia, & Oceano propinqua.

105. **DISSECAT** in phyluras, i, in fasciolas longas & angustas. Plin. lib. 13. cap. 11. de chartis. Preparantur ex eo chartæ, diuiso acu in prætenues, & quam latissimas phyluras.

106. **MINISTRIS** æthereis. Nempe angelis.

107. **BOLIDES**. idest, faces ardentes. Plin. lib. 2. cap. 26. de facibus. Duo genera earum. Lampades uocant plane faces, alterum bolidas, quale Mutinensibus malis uisum est. Distant, quod faces uestigia longa faciunt, priore ardente parte, bolis uero perpetua ardens longiorem trahit limitem. Græca dictio est, apò tóy bálllein. idest, à mittendo. quasi missile dicas. Vnde & missiles hastæ, bolides græcis dicuntur. Dicitur etiam bolis, plūbum nauticum, quod funiculo adpensum, nauis demittunt, marinæ altitudinis explorandæ gratia. Hinc in actis apostolicis legimus cap. 27. Demissa bo-

108. ^{27.} ARGENTEO. In *argenteo*, duæ ultimæ uocales, *EO*, per synizesin, unam tantum efficiunt syllabã, ut apud *Virgil. Ferreiq; Eumenidum thalami*. Tribus enim modis duæ syllabæ in unam coeunt. Aut enim geminæ uocales quæ diphthongon nequaquam cõstituunt in unam solam scriptam uocalem mutantur, & est crasis, ut, *mensum*, pro, *mensium*, *semustus*, pro, *semustus*, *Semermis*, pro, *semiermis*. Aut tales uocales in diphthongum abeunt, & est synæresis. ut *Virg. pellacis Olyssæi*. & *furias Aiacis Oilei*. *Fixerit æripedem ceruam*. pro, *æripedem*. *Phæton*, pro *Phaëton*, apud *Quintilianum ex Varrone*. Aut manet quidem eadem uocales, sed una tantum syllaba pronunciantur. & uocatur synizesis. ut *Dij*, *Aluearia*, *Eodem*, *dysyllabum*, & hoc nostrum, *Argenteo*. Vulgo tamen grammatici tenue hoc discrimen, uno synæresis nomine comprehendunt. Nos tamen curiosis adolescentibus uolumus satisfacere.

109. SEDERAT. Süt non ineruditi quidam, qui uerbum *Sedeo*, *es*, putat solum mansionem in loco significare, quuius contrarium sit, *Stare*. At ex his, quos subiungemus locis, liquido adparebit etiam motum significare, ut eius contrariũ sit, *Surgere*. *Virg. A Encid. 6.*
Vix ea fatus erat, geminæ quum forte columbæ,
Ipsa sub ora uiri, cælo uenere uolantes,

Et uirtuti sedere solo. Ouid. lib. 1. de arte.

Proximus ad dominam nullo probibente sedeto.

Idem Metamor. 1.

Sedit Ailantiades, & euntem multa loquendo.

Detinuit sermone diem.

110. *AD SATIEM. idest, ad satietatē. Saties uero per quintam declinationem, & satias, satiatis, per tertiam, prisca sunt, & poetis quam oratoribus adcommodatiora. Silius. lib. 4. Nec finis, satiēs ue, noui sed sanguinis ardor. Sic Gellius. lib. 7. Quorum saties nunquam est. Terentius Eunuchō. Vbi satias coepit fieri, commuto locum. Lucretius. lib. 2. Fessus satiate uidendi. & saepe alias. Salustius. frumentiq; ex inopia satias facta. Liuius. lib. 10. belli Pun. Si forte iam satias amoris in uxore, ex multa copia cum coepit. Sic Tacitus nonnunquam.*

111. *SVPER AB AT. Idest, super erat, restabat. Cicer. ad Atticum. lib. 15. siquid aeri meo alieno superabit. Ouid. de arte. lib. 1.*

Pars superat coepti, pars est exhausta laboris. — Interdū superare ponitur, pro, abundare, copiāq; affluere. Cicero. 5. de finibus. De q; eo quod ipsis superat, alijs gratificari uolunt. Ouid. met. 7. Robora non desunt, superat mihi miles. Item pro eo quod est, superstitem esse. Virg. Aeneid. 3. — Satis una superq;

- Vidimus excidia, & captæ superauimus urbi. & li. 3.
 Quid puer *Ascanius*, superat ne, & uescitur aura?
112. *INFERNE*. De inferiori parte. Eius contrarium est, *Superne*.
113. *FEROCIT*. Ferociam ac sæuitiam exercet. *Ouid*.
Mox intractati more ferocit equi.
114. *EN TRAHITVR* per terrã nobile corpus.
Pathos est, ut apud Lucanum lib. 4. Libycas en nobile corpus Pascit aues.
115. *LYCAON*. Nota est ex *Ouidio*, fabula *Lycæonis* in *Lupum* uersi, quod *Ioui* adposuerit humanas carnes comedendas.
116. *AUDACEM* cõcurrere tauris, ut apud *Horatium*. *carminum. lib. 1. Audax omnia perpeti*.
117. *ARCES* nequa sacrum tentet uiolare cadauer.
Ex historia dictum est. Nam quum Datianus sancti martiris corpus in agro canibus & feris exponi fecisset, adfuit coruus, qui ingenitæ uoracitatis oblitus, non modo ipse à sancto cadauere abstinuit, sed etiam aduenientem lupum, clamore, & alarum impetu effugauit.
118. *MORTE* óbíta. *Imitatione Lucretij. lib. 1. Item Ouid. Morte obita, quales fama est nolitare figuras*
119. *CERITAMENTE*. hoc est, commota, non sana, furij agitata. *Ceritos enim dicebant Cereris*

indignatione uexatos, quod in eius sacris furore cor-
riperentur. Horat. lib. 2. Serm. Ceritus fuit, an com-
motæ crimine mentis? Eumorphi uero satellitis huius
nomen, apud sacratissimum doctissimumq; poetam
Prudentium, qui nostri martyris agonem iambicis
uersibus decantauit, inuenimus.

20. **VT** quum polluto materna cæde. &c. Sensus est.
Ita insutum est corpus sancti martyris coriaceo cul-
leo, ut insui solent paricidæ, ut demergantur. De quo-
rum poena, sic legimus, ff. ad legem Pompeiam, de pa-
ricidis, ex iuris consulto Modestino. Poena paricidij
more maiorum hæc instituta est, ut paricidæ uirgis san-
guineis uerberatus, deinde in culleo insuatur cum ca-
ne, & gallo gallinaceo, & uipera, & simia. Deinde
in mare profundum culleus iactetur. &c. Vnde Iuue-
nalis. sat. 9. de Nerone matricida, dixit.

Quiius supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culleus unus.

21. **EBUSO.** Ebusos, insula est e regione promonto-
rij Ferrariæ, sinus Sucronensis, nostra ætate uulgo
Ibyza nominata, de qua Pomponius in fine. lib. 2. &
Stra. li. 3. & reliqui. Eius secundâ syllabâ Sillius corre-
ptâ posuit, li. 3. Iaq; Ebusos Phœnissa mouet, mouet
Artabus arma. Aliter tamen Dionysius in Perie-
gesi. Νέσος δ' ἑξείης γυμνέσται, ἀγέχῃ δ' Ἐβόσος.

Nos tamen latinum poetam maluimus imitari.

122. *AD*plicuit *sinu*. Quarta nominum declinatio duas olim genitini terminationes habuit. *VS.* & *VIS.* ex quarum utraq; remotione. *S.* extremæ literæ, fiebat tertius casus. Ab illo quidem in *VIS.* qui adhuc existat apud Terentium *Heaut.* scena. 3. *Eius* anuis causa, opinor, quæ erat mortua, & apud Varronem. li. de rustica. 1. cap. 2. eius enim salivam, esse fructuis uenum, fit *Datiuus* in. *VI.* nempe hic qui nunc est in usu frequentissimo. Ab illo autem in. *VS.* *Datiuus* exibat in. *V.* Iuxta quam formationem *Virgil.* *Georg.* 4. cecinit. Quod nec concubitu indulgent. & *Aeneid.* 1. — *Currūq; uolans dat lora secundo.* & *Parce metu.* &c. Nec ea forma *Ciceroni* displicuit, quum dixit, — quibus, subito impetu ac latrocinio patriciarum resistat. Obseruaui etiam, hunc patrium casum de quo modo dixi, per. *VVS.* terminari, quemadmodum in uenerandis *Bracaræ Augustæ* monumentis, adhuc ad summum templum legitur. *S. AGERDOS CONVENTVVS BRACAR. AVG.* Sed eam geminationem firmæ syllabæ causa factam puto. Solebāt enim ueteres non nunquam ea gratia uocales geminare. Notum uero est *VS.* in genitiuo inflexionis quartæ produci. Videte si libet, quæ adnotauit *Gellius* cap. decimo sexto quar-

ti libri. Sed ad rem. Adplicuit q̄ sinu, idest, sinui,
nempe Sucronensi.

123. PROPTER q̄ Zacynthia — litora. idest. Sa-
guntina. Saguntos enim ut auctor est Strab. lib. 3. a
Zacimbijis condita est.

124. CRUDO cæspite. idest, solido, nõ arato. Colum.
lib. 2. ca. 2. — nec ubi crudum solum & immotum relin-
quat. Lucan. li. 3. — crudâ q̄ extruxit brachia terra.

125. DONEC Sidonijs. & c. Sensus est, Valentia se-
pultum fuisse Diuum Vincentiũ, usq̄ dum uile illud
uirorum par, nempe Olpius episcopus, siue Olpas,
& Iulianus comes, Hispaniam patefecit Sidonijs,
hoc est, Afris. Alter, idest, Iulianus, subcensus furijs
ob stuprũ filiaẽ a rege oblatum. Ea enim fuit causa, ut
ille deprodeã Mauris Hispania exsecrandũ consi-
lium cæperit, Alter, hoc est, Olpius, concepto in re-
gem odio, stimulos furijs illius addidit.

126. Aurai. Diæresis est frequẽtissima Lucretio, nec in-
frequens Virgilio, Vnde apud illum. Aulai in me-
dio. Furit intus aquai. Diues picta uestis.

127. VERRIT spumãtia cærulea tonsis. Vt Catullus
Argonaut. Cærulea uerrentes abiegnis æquora pal-
mis, Virg. Aeneid. 6. — remis uada liuida uerrunt.
Et idem sunt, tonsa, palma, & remi. Aeneid. 6.
— in lento luctantur marmore tonsa.

31.
IN LIBRVM POSTERIOREM
ADNOTATIONES.

- 1.2. REGNA Gothorum. Notissimum est Gothos in Hispanijs diu regnasse, usq; ad tempora huius Roderici, qui eorum imperio finē attulit, bello infeliciter gesto cum Saracenis, à Iuliano comite proditore in Hispanias, per Herculei freti angustias intromissis.
3. INRVPI^A ab Austro Afrorum. &c. Conluies Saracenorum significatur, ex omni Africa, tametsi præcipui exercitus Marrochiorum fuerint.
4. ABDERAMEN. Ex ^{liber}stat annalium regum Saracenorum, qui in Hispanijs, post cladem Gothicam regnauerunt, quem librum Rases Saracenus historiographus Miramolini Marrochiorum, Cordubæ regis, Arabice scripsit, atq; ex Arabica lingua in Lusitanam uertit Magister Machometus itidem Saracenus. Ex huius itaq; annalibus constat Abderamenem Moabiæ filium, circiter annum centesimum trigesimum, ab inuasa à Mauris Hispania, regnare in illa cœpisse. In quibus laudem, ita ille idem Rases ait. Hic adfluxit Christianos qui in Hispanijs erant, in tantum, ut nulla fuerit ciuitas, nullum castrum in Hispania uniuersa, quod ei potuerit resistere. Hic omnia corpora illorum quos Christiani ho-

norant & uocant sanctos, in quos & credunt, adcipiebat & comburebat, & eorum ecclesias, sane pulcherrimas, destruebat. Quæ quum uiderent Christiani, cum his talibus rebus fugiebant ad montes asperos, & præcipue ad Asturiam. Et pleraque quæ in Hispanijs in honore habebantur à Christianis, secundum eorum fidem, ipsi ea fugientes ad Asturiam secum portabant. Hactenus ille. Quibus testimonio, quæ de Abderamenis tyrannide in his carminibus scribimus, confirmantur.

5. **MULTAE** periere piorum reliquiae heroum. Declaratum est hoc in superiori adnotatione, ubi ex testimonio Rase, diximus Abderamenem sanctorum corpora combussisse.
6. **MONTIBVS Asturicis.** Profligatis Gothorum corporijs, militum quaecumque robur superfuit, ad Asturum montes se recepit. Quo paulatim, quibus libertatis cura fuit, ex omni Hispania cõfluxere. De Asturibus, & eorum cõuentu, & urbe Asturica quæ nunc Astorga nominatur, Plin. lib. 3. cap. 3.
7. **VNDE** & restitui cœpit. Duce Pelagio, Fasilæ Cantabrorum ducis filio, quem Hispanorum reliquæ regem creauerunt.
8. **SEDES** mutarunt dui. Per illud tempus sanctorum reliquias à fugientibus ad Asturum mōies

deportatas, præter Rasen Saracenū, Hispanorum
 historiæ satis declarant. Quod ad Vincentium no-
 strum attinet, sic Rasen. Anno, inquit, Saracenorū
 centesimo trigesimo octauo, Abderamen ab Hispa-
 li cum exercitu mouit, ut expugnatum iret Valentiam.
 Et appropinquauit Valentia. Christiani autē qui
 ibi habitabant, habebant ibi corpus quiusdam homi-
 nis mortui, cui nomen erat Vincentius. Et ipsi adora-
 bant illum, tanquam Deum. Et qui eius corpus in po-
 testate habebāt, persuadebant uulgo, quod ille cæcos
 faciebat uidere, mutos loqui, & claudos recte ambula-
 re. Et sic dementabant stultam gentem. Quum autē
 cognouerunt de Abderamenis aduentu, timuerunt
 ne hæc fallacia detegeretur, & fugerunt, corpus illius
 hominis secum portantes. Et dixit Alliboaces ille bo-
 nus eques Fæcensis, se quum quadam die cum suis co-
 mitibus, uænationis causa, uenisset ad oram maris in
 Algarbio, in fine montis qui mare illud ingreditur,
 inuenisse ibi corpus illius hominis cum ijs qui cum illo
 fugerant à Valentia, qui ibi fecerant domuculas in
 quibus habitabant. Homines autem occidisse, & pue-
 ros duxisse captiuos, corpus uero hominis illius ibi reli-
 quisse. Hæc ad uerbum transtulimus, ut annalium no-
 strorum fidem, tametsi nihil opus erat, testimonio,
 quod impudentissimis calumnijs mixtum, religionis

Christianæ hostis de hac re perbibuit, iuvaremus.
Videant ergo Galli, quid in oppido Castrensi, pro
reliquis beati Vincentij, à monacho nescio quo non
bene conficta fabula, uenerentur.

9. **ABYLEN.** Calpèq;. Abyle, mons est Africa,
iuxta quem Septa urbs. Calpe autem mons Hispania,
de quo priori libro. Hi duo Herculeæ metæ sūt
existimati. Plin. in proœmio. lib. 3. Proxima autem
faucibus, utrimq; impositi montes coërcent claustra,
Abyla Africa, Europæ Calpe, laborum Herculis metæ. Similia Pomponius lib. 2. cap. 6.

10. **ALIBE.** Libs uentus est, flans ab obcasu brumali,
qui alio nomine Africus dicitur. Græci Liba uocant.
Latini Africum, auctore Plinio lib. 2. cap. 27. Utrumq;
nomen à patria, à Lybia Libs, ab Africa Africus.
Et fretum nostri maris egredientibus, si ad promontorium
Sacrum deflexerint, fiet à tergo Africus.

11. **MENTIVM** effigiem. &c. Hoc ita Strab. lib. 3. de Sacro
promontorio loquens. Id autem promontorium in mare procumbens,
Artemidorus nauigio æquiparat. &c. quod huic figuræ tres exiguas adsumat
insulas, è quibus unam naualis instar nostri. &c.

12. **DIXERVNT** Hieron. idest, Sacrum. Causa redditur, quur Sacrum ita uocetur promontorium, à

H

fabula notissima Geryonis, qui inter Herculeos labores connumeratur. Ab Hercule autem id impositum fuisse nomen, in tanta rerum obscuritate & fabularum deliramentis, delirabit profecto qui uoluerit adfirmare. Nos in eam opinionem nostris his carminibus propensi uidemur, partim quia ita libuit, partim quia graeca nominis origo, nimirum a Graecis imposita, coniecturam, aut, si ita uultis, fictionem adiuuat. Et sane uidetur fabulae congruere, eo loci uenisse Herculem, quando cantatissima illa bouum praeda, ex Erythraea Geryonis insula contra Lusitaniam sita, facta esse perhibetur. Scio, referente Plinio. lib. 4. cap. 22. Gadeis insulam ab Ephoro & Philistide Erythraeam uocatam, sicut & a Pherecide, auctore Strabone. lib. 3. quamquam, ut obiter id adnotemus, libentius apud Plinium etiam Phereciden quam Philistiden legerem. Sed quum idem Plinius addiderit, sunt qui aliam esse eam, & contra Lusitaniam arbitrentur, eodemque nomine quondam ibi adpellatam, horum opinionem sumus sequuti, praesertim quum Stephanus in libris *τὸν περιπόλεον*, & in periegesi Dionysius, Graecus uterque auctor, Gadeis insulam aliam ab Erythraea fecerint, & quod maioris momenti est, Pomponius Melae Beticus, ac regionis eius indigena. lib. 3. cap. 6. post Gadum historiam. ita de Erythraea loquatur. In Lu-

fitania, Erytheia, quam Geryone habitatam adceptus. Nec mirum uideri debet, si nostro tempore nusquam ea sit, quum in exemplis earum quæ perierint, sola recenseri non possit. Verum, ut auctorem nominis non adfirmamus, ita religionem superstitionem ue eorum, qui nocturnis temporibus montem hunc à dijs possideri arbitrabantur, sicut ait Strabo, causam fuisse, ut ita uocaretur, non inepte suspicamur.

13. **ERYTHEIA.** Poenultima huius nominis syllaba diphthongo. ei. scribenda est, atq; ideo producenda. Dionysius in periegesi.

Etoi, mén, naioyst bootróphon amph' Erytheian.

14. **NOCTE DEOS.** &c. Videndus est Strabo. li. 3. ne in nugis longiores simus.

15. **Indigenæ templum posuere.** Strabo ex Artemidori testimonio, sic ait. Eo in tractu templum quoq; Herculi dedicatum monstrari. Qua in re mentitum Epborum, nec aram illic Herculi, nec Deorum cuiquam.

16. **HERCVLLIS Argiui.** Hoc ideo, quia Græcus ac Thebanus Hercules fuisse dicitur, is, qui Geryonen debellauit. At in Gadibus, templum fuit Herculis Aegyptij, à Tyrijs cõditum, ut ait Mela. li. 3. c. 9.

17. **NUMINE Vectoris.** Vector etiam dicitur, is, qui in aliena uebitur navi. Cicer. 7. Philipp. Et summi gubernatores in magnis tempestatibus à uectoribus admoneri solent.

- 38.
18. **TEXVERVNT.** Vulgo iam innotuit poenul-
timam tertiæ personæ præteriti exacti, in plurali nu-
mero, breuem interdum poni.
19. **CITR** A delicias. id est, sine delicijs, quibus ante
forte uixerant in amœnissima urbe Valentia. Sic
Plinius. lib. 3. Cura fastidium nominentur.
20. **FALCIFERO** sub rege. Sub Saturno.
21. **GLAUCVS.** Epuheron Neptuni, propter ma-
rinis undas, quæ uiridi colori admistum habent albo-
rem. De coloribus uero glauco, cæsis, & cæruleo, al-
lio loco egimus diffusius, contra Antonium Thylesium.
22. **PLENUM** mare, plena malorum Terra. Gno-
me est, græcis celebratissima.
23. **REGVLVS** Libys. Alliboaces, de quo di-
ctum est, adnotatione octaua.
24. **PANNONIO** genitore satus Alphonsus. Is
est beatus ille & nunquam satis laudatus Alphon-
sus Henricus, Henrici comitis filius, primus Portu-
gallie rex, qui uniuersam fere Lusitaniam à seuo
Maurorum dominatu in libertatem adseruit. Nostri
historici Pannoniæ regis filium fuisse dicunt, Hispa-
ni Lotharingum faciunt. Si quis eius legerit gesta, is
laudationem nostram non solum intra modum ste-
tisse, sed etiam citra constituisse iudicabit, Lusi-
taniam regna, Lusitaniam intelligimus. Plinius li. 3. ca. 1

ex Varrone. Lusum enim Liberi patris, ac Lysam
 cum eo bacchantem, nomen dedisse Lusitaniae. Quo-
 rum uerborum hic est sensus. Lusum Liberi Patris fi-
 lium, non autem socium, ut quidam contra loquendi u-
 sum interpretantur, una cum Lysa, nimirum Liberi
 socio, nomen Lusitaniae nostrae dedisse. Filium uero de-
 bere intelligi, ostendunt illa. Deiphobe Glauci, A-
 iax, Oilei. & in sacris, Alexander Philippi. Igitur
 tam à Luso, quam à Lysa, regio nomen adcepit. Et
 à Luso quidem, Lusitania dicta est. A Lysa uero
 Lysitania. Vtroque enim modo adpellatur, teste Ste-
 phano. Et ff. de censibus. L. In Lysitania, Pacenses
 & Emeritenses, iuris Italici sunt. Eborae marmoreae
 Lapis est elegantissima litera, in quo sic legimus.

LABERIAE. L. F. GALLAE
 FLAMINICAE. MVNIC. EBORENSIS
 FLAMINICAE. PROVINCIAE
 LYSITANIAE.

& reliqua quae sequuntur. Haec probabiliora existi-
 mamus de nominis patriae nostrae origine, quam quae
 nugatur Ioanes Annius cum suo fictitio Beroso.

25. INTER Anam Rutilunq; Tagum. Tagus Lu-
 sitaniae fluuius est nominatissimus, à quo nos au-
 sumus haec nomina deriuare. Taganus, ut ad Bruto-
 nium Italum.

H ij

Quantū & cygnæus uada per Tyberina, Tagandis
 Vinceret, ut uincit, cantus onocrotalos. Item pa-
 tronymicum femininum, Tagis. idis. ut de obitu Bea-
 tricis Allobrogum reginae.

Nymphæ etiā Tagides, nymphæ Oceanitides omnes.
 Et Cistaganus, Transtaganiusq; de quibus mox. Ta-
 gus autem mediam secat Lusitaniā, Anas uero Lu-
 sitaniam à Bætica separat. Regio inter utrumq; am-
 nem, optima Lusitaniæ pars, Allentagio uulgo dici-
 tur. Nos Transtaganam fecimus, & populos Trans-
 taganos, sicut ueteres dixerunt, Transpadanos, &
 Transrhenanos. Et contra, Cistaganos adpellauim⁹
 Olisiponēses, Scallabitanos, & reliquos usq; ad Du-
 rium, qui Turduli olim ueteres dicebantur. Ratio est,
 quod Portugalliæ regnum, in initio, intra Duriū &
 Minium, quasi in suis incunabulis continebatur. De-
 inde usq; ad Mundam fluuium propagatum, urbem
 Conimbricam hīs diebus ab Diuo Ioanne huius no-
 minis tertio celebri bonarum omnium artium acade-
 mia exornatā, caput regni habuit. De qua urbe, deq;
 eius uetustate & nomine, aliquādo non uulgaria neq;
 obuia nos dicturos pollicemur, si uita suppedita uerit.
 Ergo qui in eis erant locis, merito Cis taganos, &
 Trans taganos, eos qui cis Tagum & ultra Tagum
 ineolent, nominabant. Mansit uetusta ea consuetu-

do etiam mutata regni sede, post expugnatam & re-
gno adiectam utramq; hanc regionem.

16. **ISMARIO.** Videat historiam Diui Al-
phonsi Henrici, qui plenius rem uelit cognoscere.

17. **VANDALIAM.** Gothi non una gens. Di-
uersæ enim nationes fuerunt, etsi uulgo uno adpella-
ri soleant Gothorum nomine. Nam Hispanias Go-
thi, Vandali, Alani, & Sueni inuasunt. Ex qui-
bus, Sueui Callæciam, Alani maxima ex parte Lu-
sitaniam, Vandali Beticam, Gothi reliquum Hispa-
niarum tenuere. A Vandalis ergo, Bætica Vanda-
lia facta est, inde Vandalicia, postremo corrupta uo-
ce Andaluçia.

18. **PERFVSVM** Oceano regnum. Lusitania, in-
quit Mela, Oceano tantummodo obiecta est, sed late-
re ad septentriones, fronte ad occasum.

19. **VL** paruis in anguem Cõtortus rigat arua Cha-
lybs. Topographia est, agri Orichiensis, in quo me-
morabilem illam Alphonsi Henrici regis, aduersus
Ismarium, & quatuor alios Saraccenorum reges pu-
gnam uictoriamq; fuisse legitur. Porro Chalybs, is
fluuus est, qui ex agro Pacensi corruuatus, ac primū
emendicatis aquis ignobilis, inde paulatim crescens,
Salaciensem intrat sinum, iam spatiosus ac nauigiorū
capax. Raphael Volateranus illū iuxta Aracū, &

Pacem Iuliam fluere dicit. Sed quam Aradum ibi somniet, non intelligo. Hic, nisi fallimur, Ptolemæo Calipius adpellatur, quum in eo tractu alius nullus sit qui debuerit nominari.

30. Quarto seculo. Saraceni circa annum seruatoris nostri septingentesimum quinquagesimum, Hispanias inuaserunt. At Alphonsus hic noster, paulo post annum millesimum centesimum, regiam in Lusitania potestatem esse auspicatus.

31. NON procul hinc. Ab Oriccho ad Sacrum promontorium uix bidui iter est.

32. LIBITINA. Plutarchus in uita Numæ Pompilij, auctor est, Libitinam adpellari, deam inspectricem eorum quæ mortuis iusta præstantur, quam alij Proserpinam, alij Venerem crediderunt, ad illam quæ ad ortum obitumque pertinent, referentes. Idem Plutarchus in problematis. Quid causæ est, quod in æde Libitinæ, quæ ad sepulturam pertinent uendere consueuerunt, Libitinam nihil aliud, nisi Venerem esse existimantes? &c. Ponitur ego Libitina aliquando pro ipsa morte. Horat. epistolarum. lib. 2.

Miraturque nihil, nisi quod Libitina sacrauit.

Iuuenalis sat. 12, — Nam si Libitinam euaserit æger.

Aliquando pro feretro ac funerali pompa. Horatius. lib. 3. carminum.

Non omnis moriar, multaq; pars mei
 Vitabit Libitinam. — Aliquando pro cōlegio eorum qui ex æde Libitinæ, funeribus necessaria, suas item operas, seruatorum ue, locabant, uendebantq;. Liuius lib. 10. belli Macedonici. In urbe tanta fuit pestilentia, ut tunc uix Libitina sufficeret. Suetonius in Nerone. cap. 39. Pestilentia unius autumnii, qua. xxx. funerum milia in rationem Libitinæ uenerunt. Horatius. 2. sermonum. — Autumnisq; grauis Libitinæ quæstus acerba. — Hi autem dicebantur Libitinarij. Ulpianus, L. Quicumq;. ff. de institoria actione. Si Libitiniarius, quæ Græci Cteristen uocant, seruum pollinctorem habuerit.

33. **BARBARVS** Alboaces. Hic est Alboaces Fæcensis, de quo diximus adnotatione octaua.

34. **IMPACATA**. hostilia, nondum pacata, subaudi loca. Virg. Georg. 3. Aut impacatos à tergo horrebis Iberos.

35. **OLISIPO**. In oratione quam pro rostris pronūciauimus, antequã hinc Conimbricam migraret academia, satis ostendimus, urbis uestræ nomen scribi debere non amplius quam septem hīs literis. O. L. I. Iota. S. simplici. Iota iterū, P. simplici. O. Hic nihil addēdū putauī, nisi ut eius rei curiosi, uetusta marmora, quæ multa in urbe sunt, ne grauentur inspicere.

36. **LAERTIADEN** iactabat condita ab illo. Ab Olyſſe conditam Oliſiponem, auctor eſt Solinus, & Strabo, quanquam Strabonis teſtimonium Laurentius Vallentis cauillatus eſt.
37. **MALE** cōcordes. De hac re ita Strab. li. 3. Græcos autem barbaras nationes errabundes peragraſſe, hanc cauſam habuit, quia paruas in portiones diſſipati fuerant, quum imperia per elationem atq; contumaciam inuicem minime coaleſcerent, & cōſpirationem inter ſe nequaquam haberent.
38. **PRÆTĒR** Menelaon. De Menelai erroribus. Strab. lib. 2. Ariſtonicum grāmaticum ſuæ ætatis ſcripſiſſe confirmat. Ex quo illum per Gades circūductum non ad Aethiopiam modo, uerum & ad Indicam uſq; regionem inducit.
39. **LUNÆ** montis. Lunæ mons eſt, is quem noſtra ætas Sintriëſem, ab oppido, adpellat, ad quiuſ promontorij radices, in litore, templum olim fuit Solis & Lunæ, ſumma religione cultum. De quo in antiquitatibus Luſitaniæ, aliquādo deo fauētē, dicem⁹.
40. **COLLES** Barbarios. Barbarium promontoriū Straboni & Ptolemæo, id eſt, quod uulgo dicimus Caput Spicel, ultra oppidum Cecimbriam, Montem autem Barbarium, Rabidam uulguſ adpellat. quiuſ, omnes rupes ſunt iaspideæ, terrenum, cocco

laudatissimo abundans. Populi uero promontorij hu-
 ius, ab urbe Neocetobriga, sic enim recte Setubal uo-
 cabitis, quasi nouam Cetobrigam, ex ueteri Cetobri-
 ga factam, inde per oppidum Palmellam, usque ad
 sinu Olisiponensem, Barbarij nominandi sunt. Quae
 uero de Coetu Tubalis, unde ciuitas Coetubal, dicta
 sit, praeter alios uetusiores, Florianus tradit, qui mo-
 do fabulosas antiquitates edidit, quum tamen multo
 superioribus fuerit diligetior, & quatum ad hoc atti-
 net, eruditior, delirameta putate. Dicimus autem col-
 les hos Barbarios, insignitis Lenaeo & Pallade, hoc
 est, uino & oleo, propter uberrimam utriusque rei co-
 pia toto hoc tractu prouenientem, praecipue ad op-
 pidum Almadam, in extremis tractus Barbarij col-
 libus situm, e regione Olisiponis.

41. INTIMA deinde sinus. Hic est sinus Olisipo-
 nensis, in quem exoneratur Tagus, alter a Salaciensi.
 Quod expressit Pomponius lib. 3. cap. 1. Sinus, in-
 quit, intersunt, & est in proximo Salacia, in altero
 Olisipo, & Tagi hostium, amnis aurum gemmasque
 generantis. In qua re, turpiter & ante pedes lucente
 uia, Ioachimus Vadianus hallucinatus est, qui Pli-
 nium lib. 4. cap. 22. dixit, Olisiponem Salaciam nomi-
 nasse. Sed decepit illum forte, lectio punctis non suis
 locis interturbata. Legebatur enim sic. Oppida me-

morabilia à Tago in ora, Olisipo, equarum è Fauo-
 nio uëto cõceptu nobile, Salacia cognominata. Vrbs
 imperatoria Merobriga. Sed non uidebat Vadianus, uir uiq; doctissimus, male quadrare nobile, cum,
 cognominata? Saltẽ admoneri poterat ab ipso Ma-
 la quem interpretabatur. Vos ergo ita distinguite.
 Oppida memorabilia à Tago, in ora, Olisipo, equa-
 rum è Fauonio uëto conceptu nobile, scilicet oppidum.
 Inde adfixa hypodias tole, Salacia cognominata urbs
 imperatoria. & ibi ponatur hypodias tole altera.
 Tum sequitur, Merobriga, Promontorium Sacru.
 &c. Error autem Vadiani usq; eo serpsit, ut etiam
 qui Ptolemaum impreserint, ubi Oliosipon ille scri-
 psit, addiderint, uulgo Lisbona, Salacia Plinio;
 Mylsea Straboni. Ceterũ Salacia est, quæ à Sara-
 cenis nomine mutato, nũc Alcazar Salis uocatur,
 urbs nostro tempore non admodum clara, nisi ciuem
 haberet Petram Nonium mathematicum cum primis
 nobilem. Quia uero Plinij locum unum emendauim-
 us, qui ad nostram patriam pertinebat, non ab re
 fuerit admonere, dispungendum esse titulum eiusdem
 capitũ. Nec enim ibi incipit, sed continuanda lectio
 est cum superiori capite, usq; ad hæc uerba. Ex aduer-
 so Celuberiæ. Ibi enim caput incipit. & ibi ponendus
 est titulus.

Insulæ in Oceano.

42. **RVR** *A* uidebat Morigera . idest cultui apta .
 Strab, lib. 3. Ager circum circa bonitate cōspicuis.
 Nos experimur quinquagesimo à satione die, mensem
 ibi fieri, nec propter consuetudinem admiramur .
43. **LONGE** q; per arua refundit. Strabo. Hoc in lo
 co, & maris infusiones ingruunt, quarum una ultra
 stadia. cccc. extenditur. & c. Post. Superioribus au
 tem in campis, quum æstus fit, duæ inundationes dif
 funduntur, ut ad stad. C. & L. facies exstet pelagi,
 reddaturq; planities tota nauigabilis.
44. **NAM** lingua fere communis, Probabilior reddi
 tur res, ex eo quod dicitur, linguam fere eandem Lusit
 anis fuisse, ut pote à Lusō adceptam. Et reuera, du
 rant adhuc in nostra lingua, quæ pœne latina est,
 multa græcitatis uestigia.
45. **COLLE** super. Videlicet in colle orientali. Nam
 ibi tantum ciuitas erat, etiam Romanorum tempori
 bus. De templo uero Palladis, Strab lib. 3. Superio
 ra regionis montanæ loca Olyssiã ostentant, in qua
 est Mineruæ templum. Atq; hic est Strabonis lo
 cus quem diximus Laurentium fuisse cauillatum, cui
 modo respondere non uacat .
46. **SIGN** Aq; naufragij. Strabo. Asclepiades, in
 quit, Myrlianus, qui in Turdetania literarij ludi ma
 gister extitit, deq; regionis illius gentibus exponendis

libram edidit. Is monumenta quædam de Olyssis errore in Mineræ templo esse commemorat, *parmas suspensas, a plustria, rostraq; nauialia.*

47. *CLARISSIMA.* Olisiponis urbis nobilitas, longiorem tractatum postulat.
48. *INTER.* Lusitadas. *A* Lusio, unde Lusitania dicta est, Lusitadas adpellauimus Lusitanos, & à Lyssa Lysiadas, sicut ab Aenea Aeneadas dixit Virgilius. Nec male subcessit. Nam uideo id multis adhibuisse, presertim autem Georgio Cælio, Lusitaniæ nostræ ornamento, siue poeticam facultatem, siue Ciceronianæ orationis æmulationem spectes.
49. *QVOT* habet Libye latissima iugera. *Africa,* qua colitur, fertilitati, nulla terrarum cõparanda est. Hinc Horatius carminum primo. *Quidquid de Libycis uerritur areis.*
50. *GRAMMURBEM.* Nempe Olisiponem.
51. *STRAVIT*q; mare. id est, planũ, & imotũ fecit. *Virg. Aeneid. 5 — placidi strauerunt æquora uenti.*
52. *SALTIM.* id est, per saltus, saltuatim. *Vetustum aduerbium est. Quumq; eadem opera potuissemus uersum explere, si dixissemus, adplaudere saltu, quia tamen, Saltim, significantius est, exprimitur enim eorum gestus ille & saltatio, maluimus illo uti, bona doctorum uenia.*

RERVM prudentia maior, Aut datur. &c.

Adlusio est ad Virgilianum illud Georg. 1.

Haud equidem credo, quia sit diuinitus illis

Ingenium, aut rerum fato prudentia maior.

54. **OSCINIBVS**. Quia de augurio loquebatur, augurali uerbo usus est. Vocāt autem augures auēs oscines, quæ ore auspiciū faciunt, quemadmodum alites, quæ uolatu. Cicero de Natura Deorum. lib. 2. Quamquam auēs quasdam & alites & oscines, ut nostri augures adpellant. &c. Et ad Cecinnam. Nō igitur ex alitīs inuolatu, neq; ex cātu sinistro oscinīs, ut in nostra disciplina est. Vbi uidetis apertam etymī utriusq; uocabulī rationem. Nempe ab alīs, alites, à cantu orīs, oscines dici. Horat. 3. carm. Oscinē coruum prece suscitabo — Solis ab ortu. Ad alterum genus, alituum uidelicet, pertinet, quod sequitur, Præpetis omīna pennæ, Quid autē sint auēs præpetes, uideri potestis apud Gellium. lib. 6. cap. 6. Nam de significatione ista communi, pro ueloci, nihil opus est adnotare.

55. **OVATIO** corui. Et hoc ex eadem disciplina est, & proprie coruorum. Virgilius. Georg. 1. — & ouantes gutture corui.

56. **ALITVVM** oscenarum. Alites oscenæ sunt, auctore Seruio, quæ canendo aduersa significant.

Festus etiam, quæ mali ominis essent, *Oscena* ueteribus dicta fuisse ait. Hinc *Aeneid.* 12. — Ne me terrete timentem *Oscenæ* uolucres. Hæc pro immundis adcipimus, & ingluuiei deditis, quales sunt corui, & quæ cadauera sequuntur, Sicut *Virgil.* *Oscenos* dixit canes, *Georg.* 1. Quod ad scribendi rationem attinet, *Osci*, populi fuere *Italiæ*, de quibus *Aeneid.* 7. *Oscorum*q; manus. Hi notati sunt à ueteribus, de spurcarum libidinum frequentiori usu. Vnde uerba impudentiæ & spurca, auctore *Festo*, *Verrius* tradit *Oscena* adpellari. Ergo in prima syllaba, *B.* scribendum non est, neq; diphthongus in pœnultima. Quin etiam si ab *scena* deriuetur, ut, *Varroni* placet, qui sane etymologias coactiores facit, absq; diphthongo scribi oportet, quoniam in *scena*, quæ *Græce* *scenè* dicitur, nulla est. Memini plura de hac re *Baptistâ* *Pium* in *Lucretium* esse commentatum. Vos siue ab *Oscis*, siue ab *scena* magis probetis, pœnultimã simplici, *E.* scribite. De prima uero syllaba uel per, *B.* uel sine, *B.* scribenda, uestro arbitrio statuite.

57. **ITERIS.** *Iter*, *iteris*, dicebant antiqui. Et *itiner*, *itineris*. *Lucretius*, lib. 5. — Conquositos itere, & labefactos aère multo. Idem, lib. 6. — Obuia disquariat plagis, *itiner*q; sequatur. — & apud *Plautum* sæpe. *Manilius* item, lib. 1.

31.

Fecit & ignotis itiner commercia terris. Recentiores,
in tribus casibus numeri singularis, aliterum nomē re-
ceperunt, nempe, iter, ab altero, declinationem reli-
quam. Licet poetis utrumq; raro imitari.

58. **PÆANA**. Laudem, hymnum. Est **Pæan**
proprie in laudem **Apollinis** sit, qui **Pæā** dictus est,
& medendo.

59. **EFFOSSVM** feretrum. Modo extractum, ex
terra ubi prius latebat. **Plaut. Pseudolo.**

Ex hoc sepulcro uetere, uiginti minas
Effodiam ego hodie. **Cicero off. 2.** **Argentum** effo-
deretur penitus abditum.

60. **CLAM** socios. **Clam** etiam adusatio eleganter
præponimus. **Plaut, Casina.** **Bona** multa faciam,
clam meam hanc uxorem. **Cicero in Salust.** timens ne
facinora eius clam uos essent.

61. **BASSARIDI** **Ogygiæ** similis. **Bacchus**
inter cætera cognomina, etiam dicitur **Bassareus.**

Horat. 1. carm. — non ego te candidè **Bassareu,**
Inuitum quatiā. Inde **Bassarides** dicuntur **Bac-**
chæ, ipsius dei sacerdotes. **Ogygiæ** uero, idest, **Bac-**
chi cultrices. Unde & **Bacchus** ipse **Ogygius. i. The-**
banus. Nam patria **Thebanus** fuit **Bacchus.** Sacer
Prudentius contra **Symmachum.**

Thebanus iuuenis superatis fit deus **Indis.** Sensus au-

25
tem est, ita prouolutum illum qui sãcti martyris ossa
furatus erat, ut prouolui & rotari solent Bacchæ
multo uino onusta & insana

62. **HYDR ARGYRON**. Argentii uiuum
duplex est, alterum naturale, quod inuenitur in argen
tifodinis, de quo Plinius lib. 33. cap. 6. alterũ factitiũ,
quod uocatur hydrargyron, utiq; à colore argenti, &
aqueo liquore. Vtrumq; rerum omniũ uenenum esse,
præterquam quod id testatur Plinius, omnes experi
untur officinæ. Corpora & membra tractantium
assidue, reddit tremula. Ob id igitur dicitur, tremu
lum uenenum.

63. **Intemperijs. Plaut. Amphitruone.** Dij uostram fi
dem, quæ intemperic nostram agunt familiam.

64. **ATTRECTARE.** Inreligiose tãgere. **Æ**
neid. 2. Me bello è tanto digressum, & cæde recenti,
Attrectare nefas. Sacrilega. Quid sit sacrilegium,
& sacrilegus, ostendit Cicero. 2. de legibus, Sacrilego
pœna est, neq; ei soli qui sacrum abstulerit, sed etiam ei
qui sacro commendatum.

65. **PIGR ANTVR.** Pigri fiunt, Metaphora
est, ab ijs qui pigritia dissoluuntur. Verbum antiquũ
est, quo tamen etiam Cicero utitur, ad Attic. li. 14.
scribere ne pigrere. Lucret. li. 1. Quod si pigraris, paulum ue recesseris à re.

66. **MULTOSQUE** Per annos Durauere. Ex historia translationis sumptum est.

67. **Tantum uitæ**. Longissimam esse coruorum uitam, quamquam fabulose, Hesiodus cecinit, quuius testimonium potestus uidere in Chiliadibus Erasmi.

68. **CORVORVM** montem. Sacrum promontorium, ex quo tempore eò reliquiae Dini Vincentij deportatae sunt, propter coruorum horum ibi frequentiam, à Saracenis ea loca tenentibus, coruorum mōs, siue Caput coruorum adpellari coeptum est, eaq; adpellatio durauit, donec à Lusitanis, ab iuuento corpore martyris, Sancti Vincentij uocabulum adcepit.

69. **VRBEM** Dulichiam. idest, Olyseiam. Dulichium enim insula, Olyssi paruit. Vnde ipse Dulichius, & rates Dulichiae, idest, Olyseiae. Virgil. ecloga. 6. Dulichias uexasse rates.

70. **DIVAE** penetralia Iustae. Paroecia est antiquissima Olisipone, sacra Diuae Iustae uirgini, quae una cum sorore Rufina, Hispali, sub praeside Diogeniano, Christi martyr effecta est, sicut alio loco prolixius enarrauimus.

71. **NON** ita sed famam. Nota sunt quae Virgilius, quaeq; Ouidius metam. ii. de fama scripserunt, ad quorum imitationem haec quoq; dicta sunt.

72. **SV** per figmēta. Ouidius ita. -- mensuraq; ficti.

Crescit, & auditis aliquid nouus adijcit auctor.

73. *S. AGR. Ara, idest, tintinnabula templorum.*

74. *SCYTHICAE Diana. Ea erat Taurica.*

Tauri enim populi Scythiae, Dianae hospites immolabant, ut praeter caeteros Lactantius scribit. lib. 1. cap. e. ii. Est & Euripidis, Iphigenia, in Tauris.

75. *TEUTATES. Sunt qui Mercurium Gallorū*

lingua Teutatem, Mariem uero Hesusum, uocatos scribant. Gallos autem Dijs homines sacrificare solitos, multi auctores prodidere. Certe Plinius ad sua usque tempora barbarū eum morem durasse confirmat. Lazarus Baysius Gallus, iuris consultus, uir admodū doctus, hanc gentis suae labem omnino se deleturum sperauit, in libello de re uestiaria, si Lusitanis nostris exprobraret, quod ex intestinis hominum captiuorum diuinationes captare essent soliti, ut refert Strabo.

Hoc Lazaro immanius uidetur, quam Gallos homines damnatos, ut ipse dicit, dijs immolasse. Ego Lusitanorum factum non defendo, quum simili errore & nota laborauerint etiā Romani. Poteram tamē respondere, longe minus barbarum esse, hominem captiuum, in quibus uitam necēque uictori potestas esset, ad exta inspicienda obcidere, quam ceruicibus eorum capita hostium suspensa domum portare, eaque pro spectaculo postibus adfigere, statuam idoli con-

cauā, pecoribus atq; hominibus replere, & supposito
55.
igni holocaustum facere, ac inter im iuxta saltare &
plaudere. Non addo, solere illos etiam ex hominibus
uauicinia capere, quod id Lusitanorum etiam crimē
est. Multo tamen nostri humanius, qui eos sagis uela-
bant, Galli uero sagictis configebant, & intra sac-
eras aedes suffigebant patibulo, Strabone referente.
Reliqui certe Lusitanorum mores, innocentes &
bene mares, ac Spartianis non dissimiles, traduntur
ab eodem illo Strabone. Saltem pueros non prosti-
tuebant, nec nuptui dabant, quem morem solennem
Gallis fuisse, tradunt auctores, etiam sacri. Hac
Bayfio lacefuit respondimus, non in gentis odium,
sed quia non merito Lusitanos uoluit perstringere.
Cæterum de Diana Scythica, Teutate, & Hefo,
ita Lucan. lib. primo.

Et quibus immitis placatur sanguine diro
Teutates, horrēnsq; feris altaribus Hefus,
Et Taranis, Scythica non mitior ara Dianæ.

76. IDÆA Bercynibia. Idest, Cybele, culta in
monte Ida. Vulgo huic nomini adspirationem ad-
dunt, in ante poxultima syllaba. Atqui Seruius id
non esse faciendum docet, A Eneid. 9. Græci quoq;
Bercynia per .I. non per ibeta scribunt. Cybeles
autem sacerdotes, Galli dicebantur, ab eius nominis

flumine in Phrygia . Hi uaticinantes nimio furore
ac dementia correpti, & fanatici, sibi uirilitatem
admebant. Ouidius. fastorum. 4.

Cædunt iactatis uilia membra comis. Capita rota
bant terræ adlidentes, magnâq; se insania ac ululatu
conuuluerantes. Expressit hoc Lucanus Pharsaliæ
primo. — crinemq; rotantes

Sanguincum, populis ulularunt tristia Galli. Talia
sacra erant Cybeles, nec multo saniora quã Bellonæ,
quorū sacerdotes cultris brachia dissecabāt. De qui-
bus Lactātius lib. 1. cap. 21. Tamen si ex Apuleij sentiē-
tia, eadem est Bellona, Cybele, & Isis. In sacris. 3.
Reg. cap. 18. sacerdotes Baal legimus se incidisse cul-
tris & lanceolis, donec perfunderentur sanguine.

77. **E C A E L O** demissa. Christum seruatorem no-
strum lucem esse, testatur Euangelista Ioannes. Erat,
inquit, lux uera, &c. E cælo autem demissa hæc lux
est, sicut legimus, Exiui à patre, & ueni in mundum
Magna igitur Christo gratia, quibus benignitate lō-
ge à barbarie illorum seculorum distant, quicumq; ma-
gistenebras quam lucem non dilexerunt.

78. **NON** sperare. Non timere, ut, At sperate deos.

79. **ILLE** propinquus. Prope est dominus, inquit Da-
uid, omnibus innocantibus eum, omnibus inuocanti-
bus eum, at in ueritate.

- EXORIENTE** Capella. Indicatur dies .17.
 cal. Octobris. Idibus enim Septembris Capella exo-
 ritur, ut ait Ptolemæus in libello de inerrantium stel-
 larum significationibus, & xij cal. Octobris Sol in
 Libram transitum facit, eodem Ptolemæo, & Co-
 lumella lib. xi. cap. 2. auctoribus. Decimo autem sep-
 timo cal. Octobris, ecclesia Olisiponensis solennem
 translationis beati martyris diē, à ueteribus decretū
 celebrat, iam inde, ab anno domini M. C. lxxiiij.
- SOLYMMVM** in morem. Solymi populi fuere
 iuxta Lyciam, Homeri carminibus nobilitati, à qui-
 bus Iudæorum cœpisse initia, fuere qui existimarint,
 Corn. Tacito attestante. Vnde & Hierosolyma
 quasi ab illis condita, nomen retinuerint. Quare So-
 lymos pro Iudæis nonnunquam posse dici, auctor est
 Iuuenalis, satyra. 6. Interpretis legum Solymarum. So-
 lymum igitur in morem, intelligimus, ad ritum quem
 Deus Moyse Iudeorum duci præcepit, ut indueret
 Aaron pontificem. Iuxta quem ritum, religionis no-
 stræ sacerdotes pontificalia indumenta susceperunt,
 paucis immutatis & correctis.
- FERCVLA**. Quantum ad hunc locum perti-
 net, fercula, sunt statua, aut imagines, aut similia,
 quæ in solenni pompa feruntur. In Christianorum pō-
 pis & supplicationibus publicis, eleuatae cruces in ha-

Fulibus idest, dominica tropæa, & diuorum imaginu-
cula, reliquæ uero, fercula dicenda sunt.

31. *SALII*. Cantores intelligi debent, aut præcento-
res potius, qui laudes Diui præcinebant, responden-
tibus cæteris, ut in supplicationibus fieri uidemus.
Est autem uirgilij imitatio. *Æneid.* 3. *Tum salij*
ad cantus, &c.

34. *ET NOS* Dexter adi. *Ve Virgil.* — & tua dex-
ter adi pede sacra secundo.

35. *IOVIS* armiger. idest, aquila, quam fulmina Ioni
ministrasse, fabulatur antiquitas.

36. *PALLADI* cornix. *Nyctimene* uero. De corni-
ce, & *Nyctimene*. i. noctua, nota fabula est *Met.* 2.

37. *IVNONIVS* ales. idest, pauo, Iunoni sacer.
Ales proprie feminine dicitur, poetæ tamen etiam
masculinum faciunt, in numero singulari. Non memi-
ni in præsentia, au etiam in plurari. Arbitor tamen
addidisse huic nomini, idem quod nomini, *Dies*. Re-
cipit enim, *Dies*, in singulari, utrumq; genus, at in plu-
rali, tantum masculine effertur. Sic *ales*, in unitatis
numero, utriusq; sexus notam habet, in plurali, tan-
tum feminini. Nimis uero scrupulose distinxerunt qui-
dam, *ales* tunc dici masculine, quum bonum auguri-
um significaretur, tunc feminine, quum malum. Non
diffiteor tamen, in superstitionis sacrorum gentium

ritibus, masculinum potius genus adamatum, ut felicius. Hinc nata est non minus faceta quam ridenda religio, cum qui suæ uxori uellet dominari, ac muliebres euadere insidias, cauere oportere, Lunam genere feminino nuncupare, sed Deum Lunum, marem appellare. At qui Lunam sexu feminino diceret, eum semper uxori inseruiturum. Hæc inuenietis apud Spartianum, in Antonino Caracallo. Et fors hinc Virgil. quum de Venere loqueretur, dixit, Ducente deo. Seruent igitur augures ritus suos. Vos in tanta copia exemplorum, ubi hæc differentia non seruetur, nimis religiosos esse non conuenit. Ouid. fastor. 1: Nocte, deæ noctis cristatus cæditur ales. Metam. 2: — Sed ales Sensit adulterium Phœbeius.

88. **CAUDA** circum gemmante theatro. Pauo quum caudam explicat, effigiem theatri repræsentat & oculis illis picturatae caudæ graduum theatrali similitudinem efficit, distinctis interordinijs.

Gemmante, id est, ad gemmarum similitudinem splendente. Vnde Martialis gemmeos pauones dixit.

Argutus anser, gemmeiq; pauones.

89. **NIVEVS** — anser. Historia est apud Florum. lib. 1. cap. 13. Virgil. A Encid. 8.

Atq; hic auratis uolitans argenteus anser Porticibus, Gallos in limine adesse canebat.

L

90. **CORONIS.** De Coronide puella à Phabo dilecta, quiuis adulterium coruus deprecandisse dicitur & Apollini indicasse, Ouid. metam. lib. 2. Fuisse autem prius candidum coruum, & ab Apolline mutatum in nigrum, ueracissimus testis idem est Ouidius.
91. **GESTAT** modo Olisipo facti &c. Vrbs Olisipo in memoriam translationis Diui Vincentij, insignia sibi fecit nauem, & duos coruos, quorum unus in puppi residet, alter in prora, eaq; hodie gestat.
92. **HÆC** signa fidem facient. Nempe in sigillo. Senatus enim, & curiæ Olisiponensis scura, his insignibus cera impressis ad fidem faciendam muniuntur.
93. **PRÆCEDENT** nostras acies. In vexillo.
94. **FERREA** cæla. Cælum à cælando, instrumentum est argenteorum, statuariorum, marmorariorum, & similibus. Lusitani, à sculpendo, sculprum uocant. Stat. Siluarum. 4. — laboriferi uiuant quæ marmora cælo Praxitelis. Ausonius. Talem fecerunt ferrea cæla deam.
95. **LEVARANT** id est, leuigarant, leue & sine asperitate reddiderant, sicut in sacris legimus, Genes. 27. Nosti quod frater meus Esau homo pilosus sit, & ego leuis, ubi hactenus male legitur lenis. Arte autem Myronis dictum est, quantum ad perfectionem attinet, non quantum ad materiam. Myron

enim fingendi aeris artificio claruit. De quo Plinius
lib. 34. cap. 8.

96. **P. AVCVL** A quæ ad solam orbographiam
pertinebât, ad calcem harum adnotationum reieci, de
industria, ne in unaquaq; re adnotanda, mihi opus ex-
cresceret. Sed neq; heic de ea re disputare decreui.
Tantum breuiter admonere lectorem uolui, si forte
scriptionis nouitatem admiraretur.

97. **A. & .** Pro, interiectiones, sine spiritu scribimus,
Probi grammatici auctoritatem sequuti. Solo enim
adcentu à præpositionibus differunt.

98. **Aënus . a . um .** Quum æneus dicamus, & soluti-
one diphthongi, æneus, & aënus, qui huic nomini in-
ter **A. & . E.** adspirationem posuerunt, non tam mi-
hi uidentur uoluisse uegetiorem syllabam reddere,
quod tamen ait Gellius, quam diphthongum indicare
solutam. Nulla tamen ratione adspiratio interponi-
tur. Et Gellius restatur uidisse se mirandæ uetusta-
tis codicē, qui ipsius Virgilij fuisse crederetur. in quo,
Vndam tepidi despumat aëni, & illud. — Et luce
coruscus aëna, absq; adspiratione in contextu scri-
ptum erat, licet supra additam haberet, aliena manu.

99. **Cæpit à Cæpio**, monet Caper esse per. **AE.**
scribendum. Cæpit uero, à uerbo Cæpio, per. **OE.**

Exstant adhuc eius uerbi reliquiae apud Terentium, Adelph. act. 3. scen. 3. — An non sex totis mēſibus Prius olfecifsem, quam ille quidquam coeperet? Scio omnes typis excusos codices, Coeperit habere, Sed habeo ego manu scriptum codicem uetustissimum, ubi Coeperet, plane legitur, id exposcente lectione.

100. Conlata. Conlega. Concludūt. Inlapsa, Inlaxa. Inrorant. Inrupit. Inruere. Obcultare. Obciduus. Obcumbere. Obcurrunt. Subcedere. & in summa, omneis praepositiones integras scribimus, ubi patitur decor, ueterum probatorū grammaticorum praeccepto, nisi quum sequitur cognata litera, qualis est. B. ad. P. & D. ad. T. Tunc enim mutari potest, ut Oppono, ex Ob, & pono. Attrabo, ex AD, & Trabo, De quo diffusius alio loco egimus.
101. Exsanguis. Exsoluit, Exstruxit, sicut & Exsul, quod alibi adnotauimus, post. X. literam. S. habent, teste Scauro, & omnibus ueteribus. Quur enim secūda cōpositi pars suam principalem literā amitteret?
102. Heic aduerbium, per. EI. diphthongon scribendum praecipunt ueteres. Quare semper longum.
103. Lacrymas, sine adspiratione, & per. Y. psilon, debere scribi, graeca probat origo, dácryon.
104. Preendit. Terentius Scaurus peccare ait eos, qui in uerbo Preendo adspirationem scribunt. Indicium est

non debere scribi, quod ubi per synizesin dicimus,
 Prendo, nusquam est adspiratio.

105. Composita à Quatio. Perquutio, Inquutio, &c
 per. Q. scribimus. Non enim uidemus quur per. C.
 potius. nisi quis tueri uelit, Secutus, à Sequor, Lo-
 cutus, à Loquor. Doctiores tamen, Sequutus, &
 Loquutus scribunt.
106. Quuius, genitiuum à Quis, per. Q. scribimus, To-
 rentiani Mauri auctoritate. De qua scriptioe ali-
 bi disputauimus.
107. Sepulcrum, sine adspiratione scribendum adse-
 ueramus, quia à Supino Sepultum fit, TVM sylla-
 ba in CRVM mutata, sicut Lauácrum à La-
 uatum, Simulácrum, à Simulatum. Inuolúcrum, ab
 Inuolutum. Et Val. Probus auctor est, tria tan-
 tum Latina nomina post. C. adspirationem habere,
 Lurcho, Pulcher, Orchus.
108. Stipuerere, Stipefactus. Quia horum uerborum ori-
 go à Stipite uenit, mutato tamen syllabæ tempore, I,
 litera in illis seruanda est, quam multi in. V. mutant,
 quomodo quum dicimus, Decimus & decumus.
 Maximus & Maxumus.
109. Tinguebat. Attius iubet in uerbo, Tinguo, V, post
 G, scribere, sicut in Vnguo, quod probat, Vnguen-
 tum, ab eo deriuatum, non Vngentum.

*Hæc studiosi adolescentes, non per ortum in biblio-
theca mea, sed in uestra urbe, a me aliud agente tu-
mularie collecta sunt, ad Vincentinum nostrum per-
tinentia. Quæ si placuerint, bene sane est. Sin dis-
plicuerint, equidem neq; culpam deprecor, neq; ueta-
bo quin pereant, ut discam posthac scriptoris extem-
poralis titulum minus ambire.*

FINIS

INDEX RERVM OBSERVATIONE DIG-
 narum, quæ in his adnotationibus continentur.
 Prior numerus paginam signat, alter adnotationem.

A

A interiectio.	pag. 61.	97.	
Abderamen rex.	pag. 31.	4.	
Abicessus.	pag. 25.	102.	
Abyla promontor.	pag. 35.	9.	
Adierere calo.	pag. 2.	1.	
Aenus. a. um.	pag. 61.	98.	
Aeternus. r. cõiuus.	pag. 22.	86.	
Agri ad Tagum fertilitas.	pag. 47.	42.	
Ales.	pag. 58.	87.	
Alites.	pag. 49.	54.	
Alites Oscenæ. ibidem.		56.	
Alliboaces Saracenõ.	pag. 34.	8.	
Almada oppidiũ.	pag. 45.	40.	
Alphonſus Henricus rex.	pag. 38.	24. & pag. 41.	29.
AM. præpositio.	pag. 17.	64.	
Ambedo. ibidem.			
Anas ſuuius.	pag. 39.	25.	
Angelorum officiũ.	pag. 23.	91.	
Aquarius.	pag. 3.	9.	
Arius Luſitanus.	pag. 10.	34.	
Aruina.	pag. 20.	79.	
Aſturica. Aſtutes.	pag. 33.	6.	
Aſinis per, T.	pag. 21.	80.	
Attrectare.	pag. 52.	64.	
Augustus differt à Cefare.	pag. 5.	16.	
Augusta loca.	pag. 9.	30.	
Augusti dij. ibidem.			

B

Barbariũ promontorium.	pag. 44.	40.
------------------------	----------	-----

Barbarius mons. ibidem.		
Barbarij populi. ibidem.		
Baffaris.	pag. 51.	61.
Berecynthia.	pag. 55.	76.
Bolides.	pag. 26.	107.
Bos Perillæus.	pag. 18.	68.
Bracara Augusta.	pag. 30.	122.
Brutus Valentia conditor.	pag. 8.	24.

C

Cælũ. inſtrumentũ.	pag. 60.	94.	
Cæpit. & cœpit.	pag. 61.	99.	
Cæſar differt ab Augusto.	pag. 5.	16.	
Ch. habentia noĩa.	pag. 63.	107.	
Calpe. mons & oppid.	pag. 7.	21. & pag. 35.	9.
Capella. caeleſtis.	pag. 57.	80.	
Caritas virtus.	pag. 3.	6.	
Craſtense opp.	pag. 35.	8.	
Caſtus.	pag. 3.	8.	
Cataſta.	pag. 18.	67.	
Cauea.	pag. 18.	67.	
Cauteria.	pag. 20.	78.	
Ceritus. a. um.	pag. 28.	119.	
Calybs ſuuius.	pag. 41.	29.	
Clam.	pag. 51.	60.	
Cæpio. verbum.	pag. 62.	99.	
Con. in cõpoſitione.	pag. 62.	100.	
Conimbrica vrbs.	pag. 40.	25.	
Coruorũ vita lõga.	pag. 53.	67.	
Coruorum caput. i. promont.	pag. 53.	60.	
Craſis figura.	pag. 27.	108.	

D.

Declinationis quartæ genitiuus
& datiuus, pag. 30. 122.
Deois. i. Proserpina, pag. 15, 51.
Dilancino, pag. 17. 65.
Diocles, Diocletian^o, pag. 4, 12.
Diocletian^o Iouii^o, pag. 5, 14.
Diocletianus in Christianos,
pag. 6. 17.
Dius, a, um, pag. 11, 38.

E.

Eboravrbis, pag. 39, 24.
Ebusos insula, pag. 29, 121.
Effodio, pag. 51, 59.
Erytheia insula, pag. 36, 12, 13.
Exauctorare, pag. 8, 21.
Ex. in cõpositione, pag. 62, 102.
Exsulo, Exsilium, pag. 16, 57.
Extorris, pag. 16, 58.

F.

Facere Quirites, pag. 9, 25.
Factio, pag. 10, 33.
Fama, pag. 53, 71.
Faxo, pag. 17, 62.
Fercula, pag. 57, 82.
Ferocire, pag. 28, 113.
Fides, in sacris, pag. 22, 83.
Fidicula, vel, Fidis, pag. 3, 9.
Filius. in diuinis, pag. 11, 39.
Fili. vnico, I. in plurali, pa. 21. 80.
Florianus Hispan^o, pag. 45, 40.
Franciscus Hollandicus Lusitanus,
pag. 20. 80.
Fulgura, fulmina. fulgetra.
pag. 22. 88.
Furuus, a, um, pag. 22. 85.

G.

Gallifacerdotes, pag. 55, 76.
Gallorum ritus, pag. 54, 75.
Genesis locus, pag. 60, 95.
Genitiui in, ai, pag. 31, 126.
Genitiui in, ij, pag. 20, 80.
Genitiui quartæ declinationis.
pag. 30. 122.
Georgius Cælius Lusitanus,
pag. 48, 48.
Giblaltare opp, pag. 7, 21.
Gothi populi, pag. 41, 27.

H.

Heic aduerbium, pag. 62, 102.
Hercules Argiuus, pag. 37, 16.
Hercules Aegyptius, ibidem.
Hierosolyma, vnde. pag. 57, 81.
Hippocrene, pag. 23, 97.
Honestamissio, pag. 8, 25.
Horæ anni, pag. 12, 44.
Hidrargyron, pag. 52, 62.

I.

In. in cõpositione, pag. 62, 100.
Inuolucrum, pag. 63, 107.
Inuus. i. Pan, pag. 24, 68.
Ioãnes, iij. Lusit. rex, pag. 40, 25.
Ioachim^o Vadian^o, pag. 45, 41.
Iritare, vnico, R, pag. 16, 55.
Iter. itiner, pag. 50, 57.
Iulian^o comes, Hispaniarũ pro-
ditor, pag. 31, 25, & pag. 32, 2.
Iupiter Libidinosus, pag. 15, 49.
Iupiter Capitolin^o, pag. 24, 99.
Iupiter Latialis, ibidem.
Iupiter Tarpeius, ibidem,
88.
Iouẽ lapidẽ iurare, pag. 19, 74.

Iusta & Rufina, martyres,
pag. 5. 70.

L.

Lacryma: pag. 61. 103.

Lauacrum, pag. 63. 107.

Lazarus Bayfius, pag. 54. 75.

Lemures, pag. 15. 53.

Leo, as, leuis, priore longa,
pag. 60. 95.

Libitina, pag. 42. 32.

Libitinarium, pag. 43. 32.

Libs, ventus, pag. 35. 10.

Linum Pelusiacū, pag. 25. 103.

Linum Zælicum, pag. 26. 104.

Lucianus irridet Herculem,
pag. 14. 48.

Lunæ mons, pag. 44. 39.

Luna & Lunæ de, pag. 59. 87.

Lusitania, & Lysitania,
pag. 39. 24.

Lusitania, vnde dicta, Ibidem.

Lusitanorū lingua, pag. 47. 44.

Lusitanorū, ritus, pag. 54. 75.

Lusus Liberifilius, Ibidem.

Lusitadæ & Lysiadæ, pag. 48. 48.

Lyra, i, Fidis, pag. 3. 9.

M.

Maximianus Hercules,
pag. 5. 14.

Mens dea, pag. 4. 10.

Mercurij nomina Gallicæ,
pag. 54. 75.

Mineræ templū, pag. 47. 45.

Missio honesta, pag. 8. 25.

Munda flauus, pag. 40. 25.

Myron, pag. 60. 95.

N.

Nigricans, pag. 9. 18.

Nomina per Ch, pag. 63. 107.

Numerianus Cæsar, pag. 5. 13.

O.

Ob, in cōpositione, pag. 62. 100.

Oblitus ab obliuo, pag. 23. 93.

Olisipo quomodo scribendum,
pag. 43. 35.

Olisipo, ab Olysse condita,
pag. 44. 36.

Olisiponis insignia, pag. 60. 91.

Olisiponēsis sin, pag. 45. 41.

Orichū oppidū, pag. 41. 29.

Orichiensis agri victoria, Ibidem.

Oscenus, a, um, pag. 50. 56.

Oscines, pag. 49. 54.

P.

Pæan, pag. 52. 13.

Papyri plagula, pag. 25. 103.

Papyri scapus, Ibidem.

Paricidarū poena, pag. 29. 120.

Pascere sp̄, & sp̄, pag. 23. 94.

Pauonis cauda, pag. 59. 88.

Pelagiæ Fasillæ fili, pag. 33. 7.

Pelusiacū linū, pag. 25. 103.

Perillus, pag. 18. 68.

Petrus Nonius Salacensis,
pag. 46. 46.

Pietas in deum, pag. 22. 83.

Pigror, aris, pag. 52. 65.

Plaga lactea, pag. 25. 103.

Philura, pag. 26. 105.

Plinij locus, pag. 36. 12.

Plinij loci duo, pag. 45. 45.

- Portugallia, pag. 40, 26, Simulacrum, pag. 63, 107.
 Potis, pag. 19, 70, Solymipopuli, pag. 57, 81.
 Præpositiones in compositione, Solymi, pro Iudæis, ibidem.
 Pag. 62, 100, Stipeo, pag. 63, 108,
 Freendo, sine adspiratione, Sub, in compositione, pag. 62, 100,
 pag. 62, 104, Suceroneas finus, pag. 7, 23,
 Pro, interiectio, pag. 61, 97, Superare, pro superesse, pag. 1,
 Profcindere verbis, pag. 17, 61, pag. 28, 111.
 Prudentius, pag. 29, 119, Suppurari, pag. 25, 102.
 Palmar, pag. 19, 75, Synæresis figura, pag. 27, 108,
 Q, Synzefis figura, ibidem,
 Quæstor, pag. 11, 37, Salij, pag. 58, 83,
 Quatio in compositione, pag. 63, 107, Tagus fluvius, pag. 39, 25,
 pag. 63, 107, Taganus, & ibidem, pag. 1,
 Quirites facere, pag. 9, 25, Tephim pro Carlo, pag. 12, 45,
 Quirigenius, pag. 63, 106, Terentij locus, pag. 62, 99,
 R, Tiduo, pag. 63, 109,
 Rabida mons, pag. 44, 140, Tonsa, id est, remi, pag. 31, 127,
 Saltim, & saluatim, pag. 48, 56, Translatio Vincentij quando,
 Rase Saraceni annales, pag. 32, 4, pag. 57, 80,
 Rase testimonij de beato Vin- Troch^o, rota tortoria, pag. 17, 63,
 centio, pag. 34, 8, Turduli veteres populi,
 Resendius promittit se scriptu- pag. 40, 25, pag. 44, 39,
 ram de antiquitatibus Lusitania- V,
 pag. 40, 25, & pag. 44, 39, Valeria vrbs cõdita, pag. 8, 24,
 pag. 40, 25, Valerius & Valerius, pag. 9, 27,
 Sacrum promontorium, Valeri, vocatiuus, pag. 10, 34,
 pag. 35, 10, 11, 12, Vandalia Barica, pag. 41, 27,
 Sagunus à Zacynthijs condita, Vector, pag. 37, 17,
 pag. 31, 123, Verissim^o, Maxima, & Iulia mar-
 Salucia vrbs, pag. 45, 147, tyres Olisiponenses, pag. 21, 80,
 Satias, & iatias, pag. 28, 110, Vincentius martyr, disertus,
 Saraceni quo tempore Hispan- pag. 31, 36,
 nam inuaserunt, pag. 42, 30, Viriatus Lusitanus, pag. 8, 24,
 Sedere, pag. 27, 109, Vnguo, pag. 63, 109,
 Septa vrbs, pag. 7, 21, Vocare ad cælum, pag. 21, 82,
 Sepulcrum sine adspiratione, Vocare votis, pag. 2, 3,
 pag. 63, 107, Vota eludere, pag. 19, 72,
 Sermo in diuinis, pag. 11, 41, Z,
 Senbal, oppidum, pag. 45, 40, Zelicum limum, pag. 26, 104.

ERRATA, SIC CORRIGE.

A, vij. fac, 1, versu, 22. Peryllæus,
 Lege, Perillaus,
 B, ij, fac, 2, vers, 10, in aliquibus ex
 emplaribus, nimino, lege nimio,
 B, iij, fac, 1, vers, 4. Suplicium.
 lege Supplicium,
 B, iij, fac, 1, vers, 20, vincula, lege
 vincla,
 B, v, fac, 1, vers, 1. herorum. Lege
 heroum,
 Ibi, vers, 7, Mutaunt, Lege Mu-
 tarunt,
 Ibi, fac, ij, vsu ultimo, pradámq;
 lege, pradámq;
 B, viij, fac, 1, vers, 20, in aliquibus,
 Ddicat, lege, Dedicat,
 C, iij, fac, 2, vers, 14, eepeute, le-
 ge repente.
 C, iij, fac, 1, vers, 18, in aliquibus,
 Fut, lege, Fuit,

C, v. in titulo epistola, lege,
 L. ANDR. RE SEN DII,
 EPISTOLA, &c,
 Ibi, vers, 5, peis, lege. Spei,
 Ibi in epistola, vers, 5, Ingērcmq;
 heroa. dele Hypodiaftolen
 vsit, intengērcmq; heroa ciētes.
 C, viij, fac, 1, vers, 1. in aliquibus.
 pietate pro vera, lege, pietate se
 pro vera.
 E. iij, fac, 2, vers, ultimo, puluiū;
 lege, puluinum,
 H, 1, vers, 15, à Lybia, lege à Libya
 Ibi, versu tertio à fine. nostri, le-
 ge, rostri,
 I, ij, fac, 2, vers, 13, in aliquibus,
 Oiospon, Lege, Oliospon,

IMPRESSVM OLISIPONE

*in œdibus Lodouici Rothorigij, ty-
 pographi ac bibliopole regij.
 XV. Cal. Ianuarij.*

M.D.XLV.

